

Βρυξέλλες, 10.1.2017
COM(2016) 820 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**σχετικά με συστάσεις μεταρρύθμισης για την κανονιστική ρύθμιση των επαγγελματικών
υπηρεσιών**

{SWD(2016) 436 final}

I. Η ρύθμιση των επαγγελματικών υπηρεσιών στο πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται

I.1. Πολιτικό πλαίσιο

Η υλοποίηση μιας βαθύτερης και δικαιότερης εσωτερικής αγοράς είναι μία από τις 10 προτεραιότητες της Επιτροπής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θεωρεί ότι «η υλοποίηση μιας βαθύτερης και δικαιότερης ενιαίας αγοράς θα συμβάλει καθοριστικά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την προώθηση της παραγωγικότητας και τη διασφάλιση ευνοϊκού κλίματος για τις επενδύσεις και την καινοτομία¹».

Στη στρατηγική της για την ενιαία αγορά αγαθών και υπηρεσιών της 28ης Οκτωβρίου 2015², η Επιτροπή ανακοίνωσε ότι θα εκδώσει έγγραφο καθοδήγησης προς τα κράτη μέλη σχετικά με τις ανάγκες μεταρρύθμισης στον τομέα των επαγγελματικών υπηρεσιών. Αυτό το μέτρο είναι μία από τις δράσεις και τις στρατηγικές για την ενιαία αγορά για τις οποίες το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει ζητήσει να υλοποιηθούν ταχέως μέχρι το 2018³. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επιδοκίμασε την πρωτοβουλία της Επιτροπής στην έκθεσή του σχετικά με τη στρατηγική για την ενιαία αγορά⁴.

Η ρύθμιση των επαγγελματικών υπηρεσιών αποτελεί προνόμιο των κρατών μελών. Αποσκοπεί στη διασφάλιση της προστασίας των σκοπών γενικού συμφέροντος. Ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο τα κράτη μέλη ρυθμίζουν ένα επάγγελμα απορρέει από διάφορους παράγοντες, όπως: η σημασία την οποία αποδίδει η κοινωνία σε συγκεκριμένους στόχους γενικού συμφέροντος που πρέπει να προστατευθούν· η αποτελεσματικότητα των διαφόρων διοικητικών και δικαστικών εποπτικών ρυθμίσεων· η οικονομική κατάσταση· η σχετική οικονομική σημασία του τομέα για τη συγκεκριμένη χώρα και η ισχύς των κατεστημένων συμφερόντων.

Ένας συνδυασμός αυτών των παραγόντων και των συνακόλουθων εκτιμήσεων πολιτικής έχει οδηγήσει στην υιοθέτηση διαφορετικών ρυθμιστικών μοντέλων. Η ύπαρξη διαφόρων μοντέλων δεν αποτελεί πρόβλημα. Ο στόχος, επομένως, δεν είναι να επιβληθεί άμεσα ή έμμεσα κάποιο συγκεκριμένο ρυθμιστικό μοντέλο σε ολόκληρη την ΕΕ.

Ανεξάρτητα από το ρυθμιστικό πλαίσιο το οποίο επιλέγεται, η ρύθμιση δημιουργεί εμπόδια για τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς και περιορίζει τις δυνατότητες ανάπτυξης και δημιουργίας θέσεων εργασίας στις οικονομίες της ΕΕ. Η κατάργηση αυτών των φραγμών ανοίγει ευκαιρίες και έχει θετικό αντίκτυπο στην παραγωγικότητα και στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της ΕΕ. Ανεξάρτητα από το μοντέλο που εφαρμόζεται σε κάθε χώρα ή περιφέρεια, στις περιπτώσεις στις οποίες οι περιορισμοί μπορούν να

---

¹ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2016 και της 20ής-21ης Οκτωβρίου 2016. Ήδη στα συμπεράσματά του της 24ης-25ης Οκτωβρίου 2013, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τόνισε τη σημασία της αμοιβαίας αξιολόγησης των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων που δρομολόγησε η Επιτροπή και ζήτησε να σημειωθεί ταχεία πρόοδος. Σκοπός αυτής της διαδικασίας είναι να προσδιορίσει τους εναπομείναντες φραγμούς για την πρόσβαση σε επαγγέλματα στα κράτη μέλη, να αξιολογήσει το σωρευτικό αποτέλεσμα όλων των περιορισμών που επιβάλλονται στο ίδιο επάγγελμα και να προτείνει κατάλληλες ενέργειες.

² Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Αναβάθμιση της ενιαίας αγοράς: περισσότερες ευκαιρίες για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, COM(2015) 550 final.

³ Βλέπε επίσης τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας της 29ης Φεβρουαρίου 2016, στα οποία εκφράζεται ικανοποίηση για τις περιοδικές και ειδικές ανά χώρα κατευθυντήριες γραμμές για τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, επίσης για τον λόγο ότι μπορούν να εξασφαλίσουν ότι η ρύθμιση εκ μέρους κάθε κράτους μέλους είναι αναλογική, και τονίζεται η ανάγκη να διασφαλιστεί αποτελεσματική και συνεκτική επακολούθηση. Στα συμπεράσματά του της 1ης-2ας Μαρτίου 2012, το Συμβούλιο τόνισε τη σημασία της επίτευξης προόδου όσον αφορά την ενίσχυση της αμοιβαίας αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων, τη μείωση του αριθμού των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων και την άρση των αδικαιολόγητων κανονιστικών φραγμών.

⁴ 2015/2354(INI).

εξαλειφθούν ή να καταστούν περισσότερο αναλογικοί, αυτό θα πρέπει να γίνει προς όφελος των πολιτών, των καταναλωτών και των επαγγελματιών. Για τον σκοπό αυτό, θα είναι χρήσιμη η πείρα που αντλείται από άλλα κράτη μέλη όσον αφορά τον βέλτιστο τρόπο περαιτέρω δράσης.

Τα εμπόδια για την ανάπτυξη και το εμπόριο μπορεί να προέρχονται από φαινομενικά λιγότερο σημαντικούς περιορισμούς, των οποίων τα σωρευτικά αποτελέσματα μπορεί να είναι επιζήμια. Ο στόχος της παρούσας ανακοίνωσης δεν είναι μόνο να βοηθήσει τα κράτη μέλη στην κατάργηση συγκεκριμένων αδικαιολόγητων ουσιαστών περιορισμών, αλλά και να διαμορφώσει μια «ενάρετη» ρυθμιστική συνείδηση στα κράτη μέλη.

Οι συστάσεις για μεταρρυθμίσεις που διατυπώνονται στην παρούσα ανακοίνωση καλύπτουν ευρύ φάσμα απαιτήσεων μέσω συγκριτικής ανάλυσης, σύμφωνα με το πνεύμα και το έργο που επιτελείται στο πλαίσιο της διαδικασίας αμοιβαίας αξιολόγησης με τη συμμετοχή των κρατών μελών κατά την τελευταία τριετία⁵. Οι συστάσεις έχουν ως στόχο να συνδράμουν τα κράτη μέλη στη δημιουργία ενός κανονιστικού περιβάλλοντος που να ευνοεί την ανάπτυξη, την καινοτομία και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Δεν περιορίζονται στις περιπτώσεις παραβίασης του ενωσιακού δικαίου, αν και ορισμένες από τις απαιτήσεις που αναφέρονται ενδέχεται να συνιστούν τέτοια παράβαση.

Από σειρά πρόσφατων μελετών καταδεικνύεται ότι υπάρχει σημαντικό αναξιοποίητο δυναμικό όσον αφορά την ανάπτυξη των επαγγελματικών υπηρεσιών. Σε μία τέτοια πρόσφατη μελέτη από την Παγκόσμια Τράπεζα υποστηρίχθηκε ότι η παραγωγικότητα θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 5 % εάν μειώνονταν οι φραγμοί στις υπηρεσίες⁶. Μια άλλη μελέτη κατέδειξε ότι η είσοδος και η έξοδος των εταιρειών έχουν σημαντική επίπτωση στα ποσοστά κέρδους και στην αποδοτικότητα της κατανομής των πόρων για τον τομέα των επαγγελματικών υπηρεσιών (νομικών, λογιστών, αρχιτεκτόνων και πολιτικών μηχανικών)⁷. Μια αξιολόγηση που διενεργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2015 όσον αφορά τον οικονομικό αντίκτυπο επιλεγμένων φραγμών σε τέσσερα είδη υπηρεσιών προς επιχειρήσεις (αρχιτέκτονες, πολιτικοί μηχανικοί, λογιστές και δικηγόροι) επιβεβαίωσε τον σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο στην ένταση του ανταγωνισμού, στην κερδοφορία του τομέα και στην αποδοτικότητα της κατανομής των πόρων⁸.

Εξάλλου, λόγω της φύσης της παροχής υπηρεσιών, ο τομέας έχει ισχυρές διασυνδέσεις με άλλους τομείς της οικονομίας, όπως οι κατασκευές⁹. Δεδομένης της σημασίας της αγοράς υπηρεσιών της ΕΕ για τη συνολική οικονομία της ΕΕ, μια αγορά υπηρεσιών που λειτουργεί εύρυθμα αποτελεί βασική συνιστώσα της εστίασης της Επιτροπής στην προώθηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας, της ανάπτυξης και των επενδύσεων.

Στην παρούσα ανακοίνωση προσδιορίζονται οι δυνατότητες βελτίωσης του κανονιστικού περιβάλλοντος για μια σειρά οικονομικά σημαντικών ομάδων επαγγελματικών υπηρεσιών. Οι συστάσεις για μεταρρυθμίσεις διατυπώνονται για κάθε κράτος μέλος, λαμβανομένου υπόψη του συγκεκριμένου υφιστάμενου κανονιστικού περιβάλλοντος. Δεδομένων των διαφορετικών ρυθμιστικών προσεγγίσεων, δεν έχουν όλα τα κράτη μέλη την ίδια ανάγκη

⁵ Για μια περιγραφή αυτής της διαδικασίας, βλέπε σημείο I.2 κατωτέρω.

⁶ EU Regular Economic Report, Fall 2016, World Bank Group.

⁷ «Product Market Review 2013 — Financing the real economy»· European economy 8/2013, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁸ <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/13405?locale=en>.

⁹ Βλέπε για παράδειγμα E. Fernández Corugedo και E. Pérez Ruiz, «The EU Services Directive: Gains from Further Liberalisation», IMF Working Paper, 2014. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης βασίζονται στον αντίκτυπο της περαιτέρω απελευθέρωσης στη γαλλική οικονομία. Η μελέτη καταδεικνύει ειδικότερα ότι η αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής στον τομέα των λοιπών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (όπου περιλαμβάνονται κυρίως οι υπηρεσίες προς επιχειρήσεις) θα επέφερε σημαντικές δευτερογενείς επιπτώσεις σε ολόκληρη την οικονομία.

επανεξέτασης και τροποποίησης των κανονιστικών τους ρυθμίσεων. Κατά συνέπεια, οι συστάσεις διαφέρουν από χώρα σε χώρα και ορισμένα κράτη μέλη ενδέχεται να μην λάβουν συστάσεις για μία ή περισσότερες επαγγελματικές υπηρεσίες. Επίσης, ορισμένες από τις ανάγκες μεταρρύθμισης που προσδιορίζονται ενδέχεται να έχουν σοβαρότερες, και μάλιστα ακόμη και νομικές επιπτώσεις σε περίπτωση που μπορεί να στοιχειοθετηθεί παράβαση του δικαίου της ΕΕ.

Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, θα παρακολουθεί την υλοποίηση των συστάσεων που παρουσιάζονται στην παρούσα ανακοίνωση και, εφόσον συντρέχει περίπτωση, θα προτείνει μέτρα ώστε να αντιμετωπιστούν οι εναπομείναντες φραγμοί. Στα μέτρα αυτά ενδέχεται να συμπεριληφθούν μέτρα επιβολής όσον αφορά ενδεχόμενες παραβιάσεις του ενωσιακού δικαίου ή νομοθετικές προτάσεις με στόχο να αντιμετωπιστούν οι εναπομείναντες επαχθείς απαιτήσεις.

Η παρούσα ανακοίνωση και οι συστάσεις της για μεταρρυθμίσεις συμπληρώνουν την ευρύτερη ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης της Επιτροπής, παρέχοντας μια ολοκληρωμένη και διεξοδική ανάλυση που καλύπτει όλα τα κράτη μέλη στους επιλεγμένους τομείς και στις επιλεγμένες ομάδες επαγγελματιών, και προσδιορίζοντας συγκεκριμένες δυνατότητες μεταρρυθμίσεων σε όλα τα κράτη μέλη στους συγκεκριμένους τομείς. Παρέχει δε μια πιο συγκεκριμένη προσέγγιση σε έναν σημαντικό τομέα για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και, κατά περίπτωση, συμπληρώνει και υποστηρίζει την ανάλυση και τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις της Επιτροπής στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

I.2. Νομικό πλαίσιο

Οι επαγγελματικές υπηρεσίες αποτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο της οικονομίας των κρατών μελών και της ΕΕ. Πολλές από αυτές παρέχουν ουσιαστική συνεισφορά σε άλλους φορείς της αγοράς και στην οικονομία συνολικά, και πολλές από αυτές αναπτύσσονται σε ευαίσθητους τομείς, που συχνά χαρακτηρίζονται από ασυμμετρία πληροφόρησης και συνδέονται με ευρύτερους στόχους πολιτικής, όπως η λειτουργία του δικαστικού συστήματος, η ασφάλεια του δομημένου περιβάλλοντος κ.λπ.

Εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να αποφασίζει αν είναι αναγκαίο να παρέμβει και να επιβάλει κανόνες και περιορισμούς στην πρόσβαση ή στην άσκηση ενός επαγγέλματος, εφόσον τηρούνται οι αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων και της αναλογικότητας. Τα κράτη μέλη καθορίζουν τον σκοπό δημοσίου συμφέροντος που επιθυμούν να προστατεύσουν και επιλέγουν τον καταλληλότερο τρόπο για να το επιτύχουν αυτό.

Οι απαιτήσεις που επιβάλλονται στις επαγγελματικές υπηρεσίες έχουν αποτελέσει αντικείμενο της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο έχει κατ'επανάληψη αποφανθεί ότι, ακόμη και αν εφαρμόζονται χωρίς καμία διάκριση, οι εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις των επαγγελματιών, περιλαμβανομένων των απαιτήσεων όσον αφορά τα προσόντα, είναι πιθανό να παρεμποδίζουν ή να καθιστούν λιγότερο ελκυστική την άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών που διασφαλίζει η Συνθήκη για τους πολίτες και τις εταιρείες της ΕΕ¹⁰. Το Δικαστήριο έχει επίσης δηλώσει ότι το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος επιβάλλει λιγότερο αυστηρούς κανόνες από κάποιο άλλο κράτος μέλος δεν συνεπάγεται ότι οι κανόνες του τελευταίου είναι δυσανάλογοι και ασύμβατοι με το δίκαιο της ΕΕ. Εναπόκειται στα κράτη μέλη να αξιολογούν αν είναι απαραίτητο να εφαρμοστούν περιορισμοί στις επαγγελματικές δραστηριότητες, κατά περίπτωση και λαμβανομένου υπόψη του συνόλου του κανονιστικού πλαισίου.

¹⁰ Βλέπε υπόθεση ορόσημο C-340/89 *Βλασσοπούλου*, υπόθεση C-313/01 *Morgenbesser*, υπόθεση C-345/08 *Pešla*.

Σε πολλές περιπτώσεις, η ρύθμιση δικαιολογείται, π.χ. όταν τίθενται ζητήματα υγείας και ασφάλειας. Ωστόσο, για να ανταποκρίνεται η ρύθμιση στον σκοπό της πρέπει να επανεξετάζεται τακτικά, ώστε να λαμβάνονται υπόψη τα μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα, π.χ. η τεχνική καινοτομία, οι καλύτερα εκπαιδευμένοι καταναλωτές κ.λπ. Οι θεσπισμένοι κανόνες μπορεί να μην είναι πλέον οι ενδεδειγμένοι και ενδέχεται να έχουν απολέσει την αιτιολόγησή τους λόγω των εξελίξεων στην τεχνολογία, στην κοινωνία ή στην αγορά. Αυτές οι εξελίξεις μπορεί επίσης να δημιουργούν την ανάγκη λήψης ρυθμιστικών μέτρων αντιμετώπισης, για παράδειγμα στον τομέα της φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής. Ωστόσο, η κατάλληλη αντιμετώπιση δεν συνίσταται απαραίτητως στη ρύθμιση ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος αλλά μπορεί, αντιθέτως, να είναι ευρύτερη, όπως για παράδειγμα η επιβολή κανόνων υποχρεωτικής γνωστοποίησης σε οποιονδήποτε ενεργεί ως ενδιάμεσος σε φορολογικά θέματα.

Ήδη το 2013, η οδηγία για τα επαγγελματικά προσόντα¹¹ τροποποιήθηκε και καθιέρωσε μια διαδικασία διαφάνειας και **αμοιβαίας αξιολόγησης** στην οποία τα κράτη μέλη ανέφεραν ποια επαγγέλματα ρυθμίζουν και εξέτασαν τους αντίστοιχους φραγμούς που περιορίζουν την πρόσβαση σε ορισμένα επαγγέλματα¹². Ο στόχος αυτής της διαδικασίας ήταν να επανεξεταστούν όλα τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα σε κάθε κράτος μέλος, προκειμένου να επιτευχθεί ένα αναλογικό κανονιστικό περιβάλλον, προσαρμοσμένο στους πραγματικούς στόχους της προστασίας των γενικών συμφερόντων. Σε αυτό το πλαίσιο, εξετάστηκαν ορισμένα επαγγέλματα ως παραδείγματα που αναδεικνύουν διαφορετικές ρυθμιστικές προσεγγίσεις μεταξύ των κρατών μελών, ώστε να δοθεί μια καλύτερη εικόνα και να γίνουν καλύτερα κατανοητές οι ρυθμιστικές λύσεις που εφαρμόζονται στις επαγγελματικές υπηρεσίες άλλων κρατών μελών¹³.

Ένα από τα συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν από τις συζητήσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας αμοιβαίας αξιολόγησης είναι ότι οι διαφορές ανάμεσα στις ρυθμιστικές προσεγγίσεις αυτές καθαυτές δεν υποδεικνύουν απαραίτητως ανάγκη μεταρρύθμισης. Ωστόσο, παρότι οι στόχοι δημοσίου συμφέροντος τους οποίους πρέπει να προστατεύει η ρύθμιση είναι παρόμοιοι, το εκάστοτε επίπεδο ρύθμισης μπορεί να είναι πολύ διαφορετικό, με αποτέλεσμα να εγείρονται ερωτήματα ως προς τον λόγο για τον οποίο το επίπεδο της κρατικής παρέμβασης είναι ιδιαίτερα υψηλό σε μία ή περισσότερες χώρες. Μπορεί επίσης να υπάρχουν περιορισμοί σε κράτη μέλη που δεν ρυθμίζουν ένα επάγγελμα, για παράδειγμα σε περιπτώσεις όπου τα συστήματα πιστοποίησης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αγορά.

Η διαδικασία αμοιβαίας αξιολόγησης κορυφώθηκε με την απαίτηση που επιβλήθηκε στα κράτη μέλη να υποβάλουν **εθνικά σχέδια δράσης** (ΕΣΔ) στην Επιτροπή έως τις 18 Ιανουαρίου 2016, στα οποία να περιγράφονται και να αιτιολογούνται τυχόν αποφάσεις τις οποίες έλαβαν ως αποτέλεσμα της εν λόγω ανάλυσης για τη διατήρηση ή την τροποποίηση των κανονιστικών ρυθμίσεων των επαγγελματιών¹⁴.

¹¹ Οδηγία 2005/36/EK, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2013/55/ΕΕ.

¹² Η ανακοίνωση της Επιτροπής της 2ας Οκτωβρίου 2013 (COM(2013)676) καθορίζει ένα σχέδιο εργασίας για τη βελτίωση της διαφάνειας των εθνικών κανονιστικών ρυθμίσεων των επαγγελματιών και για την αξιολόγηση και συζήτηση της αιτιολόγησης και της αναλογικότητας των υφιστάμενων κανόνων (αμοιβαία αξιολόγηση). Όταν ξεκίνησε αυτή η διαδικασία το 2014, απαιτούσε από τα κράτη μέλη καταρχάς να εισαγάγουν στη βάση δεδομένων για τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα όλα τα επαγγέλματα τα οποία ρυθμίζουν καθώς και όλα τα ρυθμιστικά μέτρα τα οποία εφαρμόζουν για κάθε κοινοποιούμενο επάγγελμα. Έπειτα, με βάση αυτές τις πληροφορίες, τα κράτη μέλη κλήθηκαν να επανεξετάσουν τον αντίκτυπο αυτών των μέτρων και να εξετάσουν την αξία τους όσον αφορά την προστασία νόμιμων δημόσιων συμφερόντων.

¹³ Οι εκθέσεις που καταρτίστηκαν έπειτα από αυτές τις συζητήσεις είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/growth/single-market/services/free-movement-professionals/transparency-mutual-recognition_en.

¹⁴ Το εθνικό σχέδιο δράσης αποτελεί μέρος των νομικών υποχρεώσεων που πρέπει να εκπληρώσουν τα κράτη μέλη κατά τη μεταφορά της οδηγίας για τα επαγγελματικά προσόντα στο εθνικό δίκαιο. Η μη υλοποίηση οποιουδήποτε σχεδίου

Έως σήμερα υπάρχουν ακόμη επτά κράτη μέλη, συγκεκριμένα η **Ελλάδα**, η **Ιρλανδία**, η **Ισπανία**, η **Κύπρος**, η **Μάλτα**, η **Ουγγαρία** και η **Σλοβενία**, που δεν έχουν διαβιβάσει τα ΕΣΔ τους. Με βάση το περιεχόμενο των ΕΣΔ που υποβλήθηκαν, το επίπεδο φιλοδοξίας είναι πολύ διαφορετικό, καθώς ορισμένα κράτη μέλη περιγράφουν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την επανεξέταση της νομοθεσίας ή στοχευμένες μεταρρυθμίσεις σε συγκεκριμένα επαγγέλματα, ενώ άλλα επιδεικνύουν μάλλον περιορισμένη πρόθεση για μεταρρυθμίσεις. Για ορισμένα κράτη μέλη, οι ενέργειες που προβλέπονται στο σχέδιό τους αναφέρονται σε προηγούμενα μέτρα, διότι είχαν ήδη πραγματοποιήσει διαδικασία μεταρρυθμίσεων, παρότι αυτό δεν συνεπάγεται απαραίτητα ότι δεν υπάρχει περιθώριο για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις. Σε άλλες περιπτώσεις, φαίνεται να υπάρχει έλλειψη πολιτικής βούλησης για διενέργεια μιας σοβαρής και ανοιχτής επανεξέτασης της τρέχουσας κατάστασης.

Στη **στρατηγική για την ενιαία αγορά** της Επιτροπής ανακοινώθηκε σειρά μέτρων¹⁵ για τη βελτίωση της ρύθμισης των επαγγελματιών σε εθνικό επίπεδο, ειδικότερα:

- διαβατήριο/κάρτα υπηρεσιών·
- βελτιωμένη διαδικασία κοινοποίησης, σύμφωνα με την οδηγία για τις υπηρεσίες·
- καθοδήγηση για συγκεκριμένες ανάγκες μεταρρυθμίσεων ανά χώρα και ανά επάγγελμα·
- καθιέρωση αναλυτικού πλαισίου για ανάλυση της αναλογικότητας («έλεγχος αναλογικότητας»).

Η καθοδήγηση σχετικά με τις συστάσεις για μεταρρυθμίσεις και ο έλεγχος αναλογικότητας μπορεί να θεωρηθούν συμπληρωματικοί: παρότι ο στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι να παροτρύνει τα κράτη μέλη να πραγματοποιήσουν συγκεκριμένες προσαρμογές στο υφιστάμενο ρυθμιστικό πλαίσιο συγκεκριμένων επαγγελματιών, ο έλεγχος αναλογικότητας αποσκοπεί να λειτουργεί προληπτικά, παρέχοντας ένα γενικό σύνολο κριτηρίων που βοηθούν τα κράτη μέλη να αξιολογήσουν διεξοδικά τις αιτιολογήσεις και τις ανάγκες για μελλοντική ρύθμιση των επαγγελματιών σε όλους τους τομείς, πριν θεσπίσουν νέα νομοθεσία ή προβούν σε τυχόν αλλαγές στους ισχύοντες κανόνες τους. Τόσο οι συστάσεις για μεταρρυθμίσεις όσο και ο έλεγχος αναλογικότητας αποσκοπούν στη βελτίωση των προσεγγίσεων των κρατών μελών όσον αφορά τη ρύθμιση, όχι υπαγορεύοντάς τις, αλλά μάλλον παρέχοντας καλύτερες ρυθμιστικές πρακτικές ώστε να διασφαλιστεί η αναλογικότητα των ρυθμίσεων και να αποφευχθούν οι αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις.

Αυτά τα μέτρα αποτελούν τις πρωτοβουλίες τις οποίες πρέπει να παρουσιάσει η Επιτροπή βάσει του άρθρου 59 παράγραφοι 8 και 9 της οδηγίας για τα επαγγελματικά προσόντα. Το σκεπτικό αυτών των δύο πρωτοβουλιών εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹⁶ και το Συμβούλιο¹⁷ το 2016. Στα συμπεράσματά του της 29ης Φεβρουαρίου 2016 το Συμβούλιο εξέφρασε την ικανοποίησή του για τις ειδικές ανά χώρα κατευθυντήριες γραμμές για τις επαγγελματικές υπηρεσίες και τόνισε την ανάγκη για συνεκτικότερες αξιολογήσεις της αναλογικότητας των ρυθμιστικών απαιτήσεων όσον αφορά τα επαγγέλματα¹⁸.

συνεπάγεται για τα κράτη μέλη τον κίνδυνο κίνησης διαδικασιών επί παραβάσει εις βάρος τους. Τα εθνικά σχέδια δράσης είναι διαθέσιμα στο κοινό — βλέπε <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/17943>.

¹⁵ Τα μέτρα που περιλαμβάνουν τη διευκόλυνση των διασυνοριακών δραστηριοτήτων των νεοφυών επιχειρήσεων μέσω της ενιαίας ψηφιακής πύλης εγκρίθηκαν στις 22 Νοεμβρίου 2016, βλ. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3882_en.htm.

¹⁶ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 26ης Μαΐου 2016, σχετικά με τη στρατηγική για την ενιαία αγορά.

¹⁷ Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη «Στρατηγική για την ενιαία αγορά αγαθών και υπηρεσιών», της 29ης Φεβρουαρίου 2016.

¹⁸ Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 29ης Φεβρουαρίου 2016.

I.3. Οικονομικό πλαίσιο

Η καλύτερη λειτουργία της ενιαίας αγοράς παρέχει πλεονεκτήματα στα κράτη μέλη της ΕΕ, τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το σύνολο των υπηρεσιών αντιστοιχεί στο 71 % του ΑΕΠ, αντιπροσωπεύοντας λίγο περισσότερο από 10 τρις. EUR και 68 % της συνολικής απασχόλησης, δηλ. περίπου 150 εκατομμύρια άτομα¹⁹. Ωστόσο, αναγνωρίζεται ευρέως ότι το πλήρες δυναμικό της ενιαίας αγοράς υπηρεσιών παραμένει αναξιοποίητο.

Επί του παρόντος, με βάση τα στοιχεία που έχουν κοινοποιήσει τα κράτη μέλη στη βάση δεδομένων για τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, υπάρχουν πάνω από 5 500 νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα σε ολόκληρη την ΕΕ²⁰. Υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των χωρών εν προκειμένω, που κυμαίνονται από τη Λιθουανία, η οποία ανέφερε μόνο 76 επαγγέλματα, μέχρι την Ουγγαρία, που δήλωσε 545 επαγγέλματα²¹. Ωστόσο, αυτοί οι αριθμοί παρέχουν ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με την ένταση (ή την αναλογικότητα) της ρύθμισης, τον οικονομικό της αντίκτυπο ή τα χαρακτηριστικά των ατόμων που επηρεάζονται από αυτή.

Η ρύθμιση των επαγγελματικών υπηρεσιών αποσκοπεί στη διασφάλιση της προστασίας ορισμένων σκοπών γενικού συμφέροντος. Έχουν αναπτυχθεί πολλές μέθοδοι και μοντέλα, με βάση τις ιδιαιτερότητες της αγοράς, τις εθνικές και πολιτικές προτιμήσεις. Επίσης, η ρύθμιση είναι συνήθως συνολική, καλύπτει ευρύ φάσμα ρυθμιστικών ζητημάτων και συχνά περιέχει πολλούς περιορισμούς που κυμαίνονται από τη λιγότερο ή περισσότερο ευρεία αποκλειστικότητα στην άσκηση ορισμένων δραστηριοτήτων (αποκλειστικές δραστηριότητες)²² και την προστασία των επαγγελματικών τίτλων²³ μέχρι περιορισμούς σχετικά με τις εταιρικές μορφές ή τον έλεγχο της ιδιοκτησίας ή της διαχείρισης των εταιρειών που παρέχουν επαγγελματικές υπηρεσίες. Ακόμη και όταν αυτές οι κανονιστικές ρυθμίσεις επιτυγχάνουν πλήρως τον σκοπό τους σε επίπεδο πολιτικής, είναι αναμφισβήτητο ότι έχουν σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο.

Είναι δύσκολο να υπολογιστεί ο ακριβής οικονομικός αντίκτυπος της ρύθμισης των επαγγελματικών υπηρεσιών και μέχρι πρόσφατα δεν υπήρχαν καν αριθμητικά στοιχεία όσον αφορά την έκταση και τα αποτελέσματα της ρύθμισης των επαγγελμάτων στην αγορά εργασίας της ΕΕ. Ως απάντηση σε αυτή την έλλειψη αριθμητικών στοιχείων, η Επιτροπή ανέθεσε την εκπόνηση της πρώτης πανευρωπαϊκής αντιπροσωπευτικής έρευνας, προκειμένου να εξαγάγει τα απαραίτητα δεδομένα για τη μέτρηση της έκτασης των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων²⁴. Η έρευνα, που διεξήχθη το πρώτο τρίμηνο του 2015, απευθύνθηκε σε περισσότερους από 26 600 Ευρωπαίους πολίτες και κατέληξε στο

¹⁹ Πηγή: Στατιστικά στοιχεία εθνικών λογαριασμών.

²⁰ Βλέπε τον διαδραστικό χάρτη στη βάση δεδομένων της ΕΕ για τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα για μια οπτική αναπαράσταση της ρύθμισης των επαγγελμάτων σε όλες τις χώρες της ΕΕ (https://ec.europa.eu/growth/single-market/services/free-movement-professionals/regulated-professions-database_en). Η βάση δεδομένων περιλαμβάνει πληροφορίες για τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα που καλύπτονται από την οδηγία 2005/36/EK και δείχνει ότι περίπου 600 διαφορετικά «γενικά επαγγέλματα» επηρεάζονται από τη ρύθμιση των επαγγελμάτων. Για κάθε γενικό επάγγελμα υπάρχουν συνήθως πολλά περισσότερα επαγγέλματα που καλύπτονται από την εθνική ορολογία. Αυτό συμβαίνει επειδή στο πλαίσιο κάθε γενικού επαγγέλματος υπάρχουν αρκετά επιμέρους επαγγέλματα, στοιχείο που αυξάνει τον αριθμό των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων στην ΕΕ σε περίπου 5 500.

²¹ Βάση δεδομένων της ΕΕ για τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, Νοέμβριος 2016.

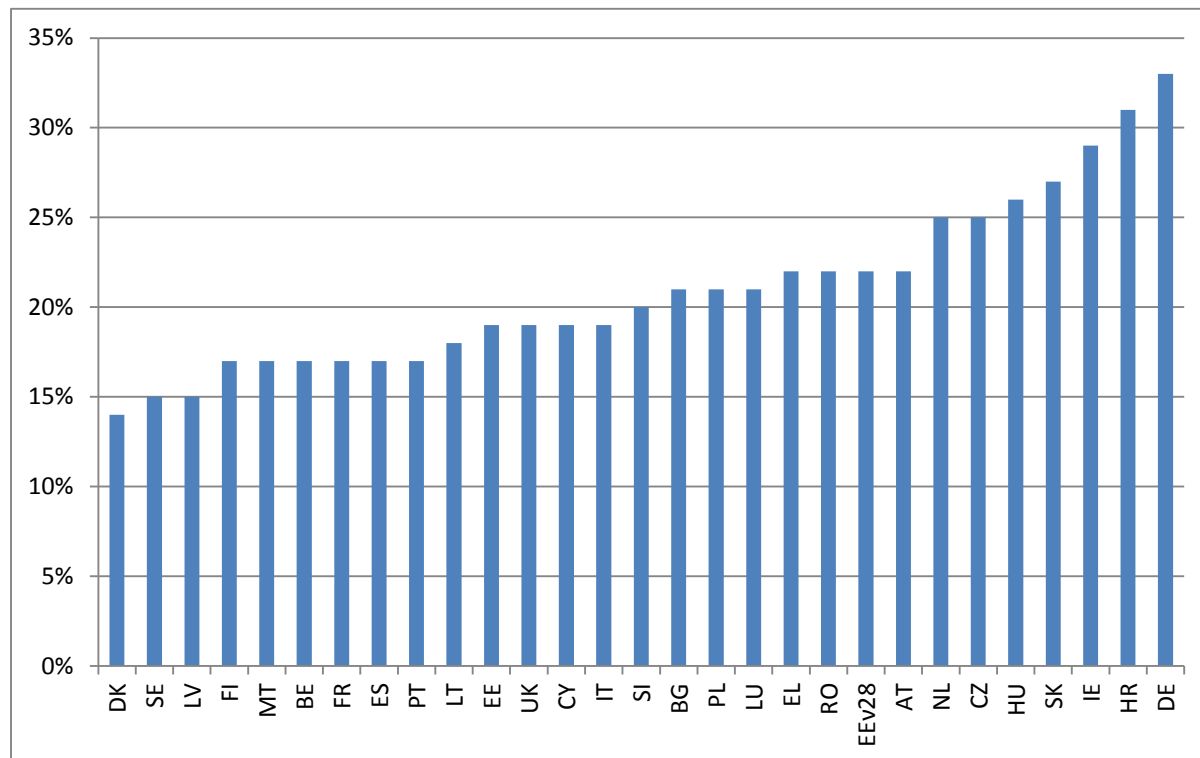
²² Η έννοια των δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης δεν αναφέρεται πάντοτε σε δραστηριότητες που ρυθμίζονται νομοθετικά. Η «δραστηριότητα περιορισμένης πρόσβασης» μπορεί να προκύπτει από οποιαδήποτε απαίτηση άσκησης μιας δραστηριότητας παροχής υπηρεσιών αποκλειστικά από τους κατόχους συγκεκριμένου επαγγελματικού προσόντος.

²³ Η προστασία τίτλων αναφέρεται στη νομοθεσία που παραχωρεί το δικαίωμα χρήσης ενός συγκεκριμένου επαγγελματικού τίτλου (όπως δικηγόρος, αρχιτέκτονας, ξεναγός) σε όσους πληρούν συγκεκριμένες απαιτήσεις, συνήθως στους κατόχους ενός συγκεκριμένου επαγγελματικού προσόντος.

²⁴ M. Koumenta και M. Pagliero (2016), «Measuring Prevalence and Labour Market Impacts of Occupational Regulation in the EU». Βλέπε: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/20362>.

συμπέρασμα ότι 22 % του ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού, ή πάνω από 47 εκατ. πολίτες, επηρεάζονται άμεσα από τη ρύθμιση. Η έκτασή της ποικίλλει από χώρα σε χώρα της ΕΕ, από 14 % του εργατικού δυναμικού στη Δανία έως 33 % στη Γερμανία (βλέπε διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1: μερίδιο των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων στο σύνολο του εργατικού δυναμικού, 2015

Πηγή: Έρευνα TNS, 2015.

Η ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων της ρύθμισης καταδεικνύει ότι, ανάλογα με το επάγγελμα, θα μπορούσαν να υπάρχουν από 3 % έως 9 % περισσότεροι απασχολούμενοι σε ένα δεδομένο επάγγελμα, εάν οι απαιτήσεις πρόσβασης γίνονταν λιγότερο αυστηρές. Στη μελέτη εκτιμάται επίσης ότι η ρύθμιση συνεπάγεται συνολική προσαύξηση μισθού της τάξης του 4 %, αλλά με σημαντικές διακυμάνσεις ανάλογα με τον τομέα (έως και 19,2 % σε ορισμένες περιοχές)²⁵. Αυτό θα μπορούσε να μεταφραστεί σε υψηλότερες τιμές υπηρεσιών για τους καταναλωτές. Το στοιχείο αυτό αντικατοπτρίζεται στις σημαντικές διαφορές στους μισθούς μεταξύ των ομάδων επαγγελμάτων και υποδηλώνει ότι η ρύθμιση μέσω αποκλειστικών δικαιωμάτων μπορεί να στρεβλώσει σε σημαντικό βαθμό τους σχετικούς μισθούς. Υποδηλώνει επίσης ότι η ρύθμιση των επαγγελμάτων συντελεί στη μισθολογική ανισότητα στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, ωφελώντας κυρίως όσους βρίσκονται στην κορυφή της διανομής του εισοδήματος.

Επιπλέον, από σειρά μελετών που πραγματοποιήθηκαν πρόσφατα κατόπιν ανάθεσης της Επιτροπής καταδεικνύεται ότι μια αναλογικότερη ρύθμιση, προσαρμοσμένη στην πραγματικότητα της αγοράς, π.χ. με χαλάρωση των περισσότερο περιοριστικών και αδικαιολόγητων απαιτήσεων, έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της δυναμικής της αγοράς, οδηγώντας ειδικότερα σε περισσότερα ανοίγματα της αγοράς, περισσότερες νεοφυείς επιχειρήσεις και νέες καινοτόμες υπηρεσίες που εισάγονται στην αγορά από τους

²⁵ Οι προσαυξήσεις μισθών και τα υψηλά περιθώρια κέρδους είναι ένας κοινός δείκτης των μονοπωλιακών προσόδων, που με τη σειρά τους οδηγούν σε υψηλές τιμές για τους καταναλωτές και σε γενική έλλειψη ανταγωνισμού στο πλαίσιο του επαγγέλματος.

νεοεισερχόμενους²⁶. Θα συνεπαγόταν επίσης οφέλη για τους καταναλωτές από πλευράς χαμηλότερων τιμών λόγω των μειωμένων ποσοστών κέρδους.

Τέλος, η ανάλυση επιβεβαίωσε ότι η μείωση των φραγμών θα οδηγούσε σε καλύτερες επιδόσεις των τομέων με μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην κατανομή των πόρων²⁷. Οι περιπτώσιολογικές μελέτες των μεταρρυθμίσεων σε εθνικό επίπεδο δείχνουν τον αντίκτυπο που μπορεί να έχουν στον τομέα οι μεταρρυθμίσεις των όρων πρόσβασης και άσκησης των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων. Στην Ελλάδα, οι μεταρρυθμίσεις οδήγησαν σε χαμηλότερες τιμές υπηρεσιών για τους καταναλωτές όσον αφορά π.χ. τα νομικά επαγγέλματα, καθώς και τα επαγγέλματα των λογιστών και των φοροτεχνικών, που απελευθερώθηκαν με τη μεταρρύθμιση που θεσπίστηκε το 2011. Ο αριθμός των ξεναγών και των ορκωτών εκτιμητών υπερδιπλασιάστηκε το 2014 σε σύγκριση με τον ετήσιο μέσο όρο πριν από την απελευθέρωση²⁸. Στην Πολωνία, η μεταρρύθμιση της ρύθμισης των νομικών υπηρεσιών που έλαβε χώρα στο διάστημα μεταξύ του 2005 και του 2014 είχε ως αποτέλεσμα τον υπερδιπλασιασμό του αριθμού των ενεργών δικηγόρων και νομικών συμβούλων, σε συνδυασμό με χαμηλότερη του μέσου όρου αύξηση της τιμής των νομικών υπηρεσιών. Παρομοίως, η μεταρρύθμιση των επαγγελμάτων του κτηματομεσίτη και του διαχειριστή ακινήτων έχει οδηγήσει σε καθαρή δημιουργία επιχειρήσεων στον εν λόγω τομέα²⁹.

I.4. Ανάλυση και καθοδήγηση: νέος δείκτης έντασης των ρυθμίσεων

Ανάλυση και καθοδήγηση για επαγγέλματα σε βασικούς οικονομικούς τομείς

Η παρούσα ανακοίνωση και τα παραρτήματά της παρέχουν μια λεπτομερή ανάλυση των ρυθμίσεων που ισχύουν για τους αρχιτέκτονες, τους πολιτικούς μηχανικούς, τους λογιστές, τους δικηγόρους, τους συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, τους κτηματομεσίτες και τους ξεναγούς. Αυτές οι επτά ομάδες επαγγελμάτων επιλέχθηκαν επειδή ανήκουν σε τέσσερις βασικούς οικονομικούς τομείς (υπηρεσίες προς επιχειρήσεις, κατασκευές, κτηματομεσιτικές υπηρεσίες και τουρισμός). Η κινητικότητα σε αυτά τα επαγγέλματα είναι σχετικά υψηλή και τα επαγγέλματα είναι νομοθετικά κατοχυρωμένα στην πλειονότητα των κρατών μελών, αν και με διαφορετικές ρυθμίσεις. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες για ουσιαστικές και οικονομικά αποδοτικές μεταρρυθμίσεις.

Ένας νέος δείκτης για τον βαθμό περιορισμού της ρύθμισης των επαγγελμάτων

Έχει καταρτιστεί ένας δείκτης για τον βαθμό περιορισμού της ρύθμισης των επαγγελμάτων προκειμένου να υποστηριχθεί η ποιοτική ανάλυση των φραγμών και να ληφθεί υπόψη η σωρευτική επιβάρυνση των πολλαπλών απαιτήσεων, αντί της εξέτασης που εστιάζεται στα μέτρα ανεξάρτητα από τις ευρύτερες συνέπειές τους. Αυτός ο δείκτης παρέχει μια αντικειμενική και μετρήσιμη βάση για τη σύγκριση των επιδόσεων των κρατών μελών στις επτά επιλεγμένες ομάδες επαγγελμάτων.

²⁶ «The effects of reforms of regulatory requirements to access professions: country-based case studies» http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=8525&lang=en.

²⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Business Services — Assessment of Barriers and their Economic Impact»· διατίθεται στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/growth/single-market/services/economic-analysis_en.

²⁸ The effects of liberalisation of professional requirements in Greece, E. Athanassiou, N. Kanellopoulos, R. Karagiannis, A. Kotsi, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), Αθήνα, 2015.

²⁹ Rojek M., Masior M., «The effects of reforms liberalising professional requirements in Poland», Warsaw School of Economics, 2016.

Οι ακόλουθες κατηγορίες περιορισμών καλύπτονται από τον δείκτη έντασης των ρυθμίσεων:

- 1) ρυθμιστική προσέγγιση: αποκλειστικές ή από κοινού ασκούμενες δραστηριότητες περιορισμένης πρόσβασης και προστασία τίτλου·
- 2) απαιτήσεις προσόντων: έτη εκπαίδευσης και κατάρτισης, υποχρεωτικές κρατικές εξετάσεις, υποχρεώσεις συνεχούς επαγγελματικής εξέλιξης κ.λπ.·
- 3) άλλες απαιτήσεις εισόδου: υποχρεωτική εγγραφή σε επαγγελματικό φορέα, περιορισμός του αριθμού των χορηγούμενων αδειών, άλλες απαιτήσεις αδειοδότησης κ.λπ.·
- 4) απαιτήσεις άσκησης: περιορισμός της εταιρικής μορφής, απαιτήσεις σχετικά με την εταιρική συμμετοχή, περιορισμοί στην από κοινού άσκηση επαγγελμάτων, ασυμβίβαστο δραστηριοτήτων κ.λπ.

Ο δείκτης έντασης των ρυθμίσεων βασίζεται εν μέρει σε αξιολόγηση που διενήργησε η Επιτροπή σχετικά με τους φραγμούς στις επιχειρησιακές υπηρεσίες, η οποία δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 2015³¹. Ωστόσο, ο δείκτης έντασης των ρυθμίσεων είναι πιο ευρύς, για παράδειγμα καλύπτει επίσης τις εκπαιδευτικές απαιτήσεις που δεν καλύπτονταν προηγουμένως, με στόχο να παράσχει μια ολιστική συγκριτική κατανόηση των διαφόρων ισχυουσών ρυθμιστικών απαιτήσεων που εκτείνονται από την εκπαίδευση και την κατάρτιση έως τους περιορισμούς στην άσκηση ενός επαγγέλματος και το ασυμβίβαστο μεταξύ επαγγελμάτων. Καλύπτει τις ίδιες ομάδες επαγγελμάτων με τον δείκτη ρύθμισης της αγοράς προϊόντων του ΟΟΣΑ³², προσθέτοντας ειδικότερα τους συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, τους κτηματομεσίτες και τους ξεναγούς. Εκτός του δείκτη ρύθμισης της αγοράς προϊόντων του ΟΟΣΑ, ο συγκεκριμένος δείκτης λαμβάνει υπόψη το φάσμα των καλυπτόμενων επαγγελμάτων και δραστηριοτήτων που υπάρχουν και ποικίλλουν μεταξύ των κρατών μελών σε καθέναν από τους καλυπτόμενους τομείς, περιέχει στάθμιση κάθε περιορισμού ως προς τον αντίκτυπό του και περιλαμβάνει επικαιροποιημένες πληροφορίες, όπως προκύπτουν από τη διαδικασία αμοιβαίας αξιολόγησης, με εκτεταμένη χρήση της βάσης δεδομένων της ΕΕ για τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα. Ο νέος δείκτης αντικατοπτρίζει, συνεπώς, τις πλέον πρόσφατες ρυθμιστικές αλλαγές στα κράτη μέλη, όπως ο νόμος της Γαλλίας για την ανάπτυξη, τη δραστηριότητα και τις ίσες οικονομικές ευκαιρίες που θεσπίστηκε το 2015. Αυτό αναπόφευκτα οδηγεί σε αποτελέσματα που μπορεί να είναι διαφορετικά από τις προηγούμενες αξιολογήσεις, οι οποίες βασίζονταν στον δείκτη ρύθμισης της αγοράς προϊόντων του ΟΟΣΑ.

Οι περιορισμοί δεν μπορούν να αναλυθούν μεμονωμένα, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι άλλοι μηχανισμοί που εφαρμόζονται για να συμπληρώσουν ή να αντικαταστήσουν τον συγκεκριμένο περιορισμό. Η ολιστική προσέγγιση καθιστά δυνατό να εκτιμηθεί πόσο περιοριστικό είναι ένα ρυθμιστικό πλαίσιο για τους επαγγελματίες. Σε αυτό το στάδιο, ωστόσο, ο δείκτης δεν θα αποκαλύψει μη ρυθμιστικούς φραγμούς ή τον ρόλο που διαδραματίζουν συγκεκριμένοι γενικοί νόμοι ή μηχανισμοί που εφαρμόζονται για να προστατεύσουν τους καταναλωτές και τους στόχους δημοσίου συμφέροντος. Για τον λόγο αυτόν, ο δείκτης συνοδεύεται από ποιοτική αξιολόγηση και ανάλυση που παρέχει πρόσθετες πληροφορίες για την πραγματική κατάσταση που επικρατεί.

³⁰ Βλέπε λεπτομερείς επεξηγήσεις στο μεθοδολογικό παράρτημα (έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, τμήμα V).

³¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Business Services — Assessment of Barriers and their Economic Impact»· διατίθεται στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/growth/single-market/services/economic-analysis_en.

³² Ο δείκτης ρύθμισης της αγοράς προϊόντων του ΟΟΣΑ καταρτίστηκε για πρώτη φορά το 1988 και η τελευταία επικαιροποίησή του πραγματοποιήθηκε το 2013. Βλέπε: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/the-2013-update-of-the-oecd-s-database-on-product-market-regulation_5js3f5d3n2v1-en.

Οικονομετρική ανάλυση: οικονομικός αντίκτυπος της ρύθμισης³³

Μια οικονομετρική ανάλυση που διενεργήθηκε από την Επιτροπή καταδεικνύει, για τις επτά ομάδες επαγγελματικών υπηρεσιών, ότι τα χαμηλότερα επίπεδα ρυθμιστικών περιορισμών συμπίπτουν με καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα, ειδικότερα με χαμηλότερες προσόδους των κατεστημένων φορέων και μεγαλύτερη αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων.

Ο δείκτης μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο παρακολούθησης για τη μέτρηση της διαχρονικής εξέλιξης του βαθμού περιορισμού της ρύθμισης. Η κατωτέρω ανάλυση παρουσιάζει για κάθε ομάδα επαγγελμάτων τις βαθμολογίες που σημειώθηκαν με βάση τον δείκτη σε επίπεδο ΕΕ, όπως καταγράφηκαν στο τέλος Νοεμβρίου του 2016. Στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής παρέχονται περαιτέρω λεπτομέρειες για κάθε κράτος μέλος.

II. Ανάλυση ανά επάγγελμα

Στις ενότητες που ακολουθούν περιγράφονται οι διάφοροι τομείς που αναλύθηκαν. Οι έννοιες και οι (εθνικοί) όροι που χρησιμοποιούνται σε σχέση με αυτές τις επαγγελματικές υπηρεσίες ποικίλλουν, ενώ και η οργάνωση και το πεδίο δραστηριοτήτων των διαφόρων επαγγελμάτων σε αυτούς τους τομείς συχνά διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών και, ως εκ τούτου, δεν είναι εύκολη η σύγκρισή τους σε όλες τις περιπτώσεις. Η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε λαμβάνει υπόψη αυτές τις διαφορές και λειτουργεί βάσει των δραστηριοτήτων που καλύπτονται από έναν δεδομένο τομέα και όχι βάσει εθνικής ονομασίας ή ορισμού ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος. Αυτό αφορά ειδικότερα το επάγγελμα του πολιτικού μηχανικού, όπου υπάρχει μεγάλη ποικιλία και πληθώρα επιμέρους επαγγελμάτων, και στο επάγγελμα του λογιστή, που είναι οργανωμένο με πολύ διαφορετικό τρόπο στα κράτη μέλη, δεν είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο σε ορισμένα από αυτά ή παρουσιάζει μεγάλη διαφοροποίηση μεταξύ διαφόρων επαγγελμάτων, με διακριτούς τομείς δραστηριοτήτων να ανατίθενται σε καθένα από αυτά.

Η αξιολόγηση που ακολουθεί βασίζεται κυρίως σε:

- πληροφορίες που υποβλήθηκαν από τα ίδια τα κράτη μέλη μέσω της βάσης δεδομένων για τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα·
- τομεακές εκθέσεις προς συζήτηση στο πλαίσιο της διαδικασίας αμοιβαίας αξιολόγησης·
- επιπρόσθετη έρευνα που διενεργήθηκε από την Επιτροπή σχετικά με την εθνική νομοθεσία.

Αυτές οι πληροφορίες έχουν ελεγχθεί και συζητηθεί με τα κράτη μέλη σε αρκετές περιπτώσεις. Λαμβάνονται επίσης υπόψη οι καταγγελίες που έχουν ληφθεί ή άλλες παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από ενδιαφερόμενους φορείς όσον αφορά τους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν.

Σε κάθε ανάλυση περιλαμβάνεται γραφική απεικόνιση του δείκτη έντασης των ρυθμίσεων. Αυτές οι πληροφορίες θα πρέπει να διαβαστούν σε συνδυασμό με την περιγραφική ανάλυση που παρέχεται για κάθε επάγγελμα. Ο δείκτης έχει ως στόχο να αποτυπώσει τη σχετική ένταση της ρύθμισης που ισχύει για καθένα από τα επαγγέλματα σε κάθε κράτος μέλος. Οι μη ρυθμιστικοί φραγμοί δεν αποτυπώνονται στον δείκτη. Ωστόσο, αντικατοπτρίζονται στην ποιοτική περιγραφή, στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό και ανάλογα με τις πληροφορίες που

³³ Βλ. το τμήμα VI του συνοδευτικού εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

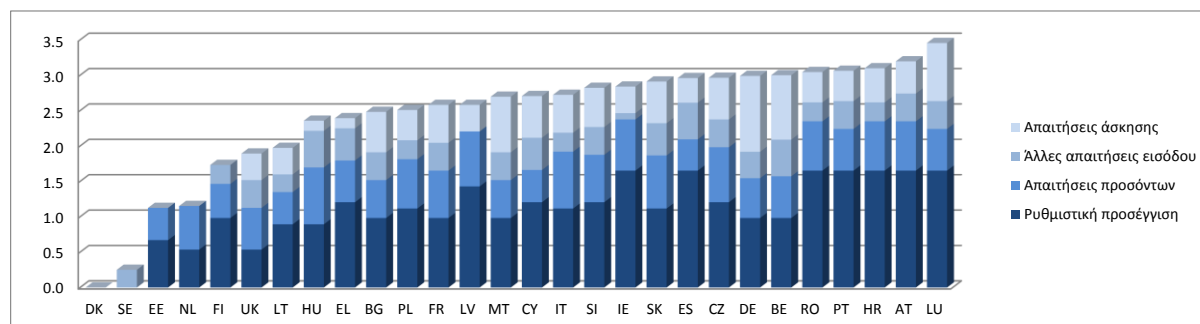
έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή. Συνεπώς, δεν υπάρχει απαραίτητως απόλυτη συσχέτιση μεταξύ των βαθμολογιών που προκύπτουν από τον δείκτη και των συστάσεων για μεταρρυθμίσεις.

Με βάση τις ανωτέρω συστάσεις, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επαναξιολογήσουν και να επανεξετάσουν τους περιορισμούς τους οποίους επιβάλλουν στους παρόχους υπηρεσιών και τη ρύθμιση των επιλεγμένων επαγγελματικών τομέων, και θα πρέπει, ειδικότερα, να λάβουν υπόψη το σωρευτικό αποτέλεσμα των διαφόρων επιπέδων ρυθμιστικών μέτρων. Ορισμένες από τις συστάσεις αφορούν όλα τα κράτη μέλη, ενώ άλλες απευθύνονται επίσης στα κράτη μέλη που δεν ρυθμίζουν ένα επάγγελμα, αλλά στα οποία εντοπίστηκε κίνδυνος δημιουργίας νέων φραγμών.

II.1. Αρχιτέκτονες

Το επάγγελμα επικεντρώνεται στον σχεδιασμό και στην επίβλεψη της κατασκευής κτηρίων και περιβάλλοντος χώρου. Συνεπώς, η δημόσια ασφάλεια και προστασία, καθώς και η προστασία των αποδεκτών των υπηρεσιών και του περιβάλλοντος είναι οι συνηθέστερα αναφερόμενες αιτιολογήσεις για τη ρύθμιση αυτού του επαγγέλματος, με επισήμανση των κινδύνων της κακής κατασκευής. Από το σύνολο των πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν για την παρούσα ανακοίνωση διαπιστώνονται σαφείς διακρίσεις μεταξύ των προσεγγίσεων ως προς τους κοινούς στόχους.

Διάγραμμα 2: Δείκτης του βαθμού περιορισμού: Αρχιτέκτονες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2016.

Στο διάγραμμα 2 παρουσιάζεται η σχετική θέση των κρατών μελών από την άποψη των περιορισμών που επιβάλλονται στην πρόσβαση και την άσκηση του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα, σύμφωνα με τον νέο δείκτη έντασης των ρυθμίσεων που ανέπτυξε η Επιτροπή.

Η εκπαίδευση των αρχιτεκτόνων έχει εναρμονιστεί σε μεγάλο βαθμό, επομένως όσον αφορά τα επαγγελματικά τους προσόντα μπορούν να επωφελούνται από την αυτόματη αναγνώριση βάσει της οδηγίας για τα επαγγελματικά προσόντα. Οι εναρμονισμένες ελάχιστες απαιτήσεις σύμφωνα με την οδηγία είναι 5 έτη εκπαίδευσης ή 4 έτη εκπαίδευσης σε συνδυασμό με 2 έτη πρακτικής κατάρτισης³⁴. Στην πραγματικότητα, πέραν των ελάχιστων 5 ετών εκπαίδευσης πανεπιστημιακού επιπέδου, τα περισσότερα κράτη μέλη απαιτούν και επιπρόσθετες περιόδους πρακτικής κατάρτισης ή εμπειρίας για να επιτρέψουν την πρόσβαση στο επάγγελμα (π.χ. **Αυστρία** 5 έτη εκπαίδευσης συν 3 έτη πρακτικής κατάρτισης, **Ρουμανία** 6+2, **Σλοβακία** 6+3, **Σλοβενία** 5+3, **Τσεχική Δημοκρατία** 5+3). Η συνηθέστερα εφαρμοζόμενη περίοδος εκπαίδευσης είναι 7 έτη συνολικά, βάσει μοντέλου 5+2. Σε 15 χώρες απαιτείται επίσης κρατική εξέταση.

³⁴ Εφαρμόζεται σε συνδυασμό με τα μαθησιακά αποτελέσματα που περιγράφονται στο άρθρο 46 της οδηγίας.

Σε αντίθεση με τα άλλα κράτη μέλη, που ορίζουν ότι μόνο ειδικευμένοι επαγγελματίες με κατάλληλες άδειες, πιστοποιήσεις ή εγγραφές σε αρμόδιο φορέα μπορούν να ασκούν νόμιμα την αρχιτεκτονική, η **Δανία**, η **Εσθονία**, η **Σουηδία** και η **Φινλανδία** δεν ρυθμίζουν αυτό καθαυτό το επάγγελμα, αλλά βασίζονται σε άλλους ελέγχους ικανότητας στο πλαίσιο του κατασκευαστικού περιβάλλοντος³⁵. Οι διαφορές μεταξύ των δύο μοντέλων μπορεί να είναι λιγότερο σημαντικές από όσο φαίνεται στις περιπτώσεις όπου οι χώρες που δεν ρυθμίζουν το επάγγελμα χρησιμοποιούν την πιστοποίηση ικανοτήτων των αρχιτεκτόνων ή ειδική αξιολόγηση των ικανοτήτων ή της εμπειρίας κατά περίπτωση, ως προϋπόθεση για να επιτρέπουν στους αρχιτέκτονες να παρέχουν συγκεκριμένες υπηρεσίες (π.χ. υποβολή σχεδίων ή οικοδομικών αδειών).

Η μεγαλύτερη απόκλιση μεταξύ των κρατών μελών αφορά τις αποκλειστικές δραστηριότητες. Όπως ισχύει και στην περίπτωση των πολιτικών μηχανικών, οι περιορισμοί πρόσβασης μπορεί να είναι διασκορπισμένοι σε διάφορους κανόνες και κανονισμούς, που μπορεί να καλύπτουν την κατασκευή, την ανακαίνιση, την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ενεργειακή απόδοση και άλλα.

Όπου οι δραστηριότητες είναι περιορισμένης πρόσβασης, συχνά ασκούνται από κοινού με συναφή επαγγέλματα, ιδίως πολιτικούς μηχανικούς. Ενώ το **Ηνωμένο Βασίλειο** και οι **Κάτω Χώρες** βασίζονται αποκλειστικά στην προστασία τίτλου για τους αρχιτέκτονες χωρίς κανέναν περιορισμό πρόσβασης, η **Αυστρία**, η **Ιρλανδία**, η **Ισπανία**, η **Ιταλία**, η **Κροατία**, το **Λουξεμβούργο**, η **Πορτογαλία** και η **Ρουμανία** περιορίζουν την πρόσβαση σε πολλές δραστηριότητες, πέραν της προστασίας του τίτλου:

- αρχιτεκτονικό σχέδιο και σχεδιασμός, μελέτες σκοπιμότητας·
- εξέταση σχεδιασμού και σχετικά έγγραφα·
- κατάρτιση, υποβολή, υπογραφή εγγράφων τεχνικού ελέγχου και συμμόρφωσης ή εγγράφων σχετικών με άδεια ή πιστοποίηση έργων·
- διαχείριση κόστους κατασκευής, παρακολούθηση κατασκευής και εκτέλεση·
- πολεοδομικός και χωροταξικός σχεδιασμός.

Η **Πολωνία** και η **Σλοβακία** περιορίζουν επίσης την πρόσβαση σε πολλές δραστηριότητες, αλλά χωρίς προστασία τίτλου. Η **Βουλγαρία** επιτρέπει αποκλειστικά και μόνο στους αρχιτέκτονες/μηχανικούς την εκπόνηση χωροταξικών σχεδίων και επενδυτικών έργων, καθώς και την υποβολή αυτών των εγγράφων και των σχεδίων στις αρμόδιες αρχές. Η **Γερμανία** επιτρέπει την κατάρτιση εγγράφων για αιτήσεις οικοδομικής άδειας, μια δραστηριότητα που θεωρείται από ορισμένους ως η πλέον σημαντική, αποκλειστικά και μόνο στους αρχιτέκτονες και στους μηχανικούς, σε όλα τα ομόσπονδα κρατίδια³⁶. Η **Ιρλανδία** αποτελεί ένα παράδειγμα πρόσφατων αλλαγών: ενώ πριν από το 2007 δεν είχε θεσπίσει κανονιστικές ρυθμίσεις, η χώρα αυτή έχει έκτοτε θεσμοθετήσει την προστασία τίτλων, παράλληλα με τα αποκλειστικά δικαιώματα.

Κατά την εξέταση των διαφορών όσον αφορά τη σώρευση πρόσθετων μέτρων, διαπιστώνονται αποκλίσεις ως προς την ένταση της ρύθμισης:

³⁵ Στην Εσθονία, για παράδειγμα, για την εκτέλεση ορισμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων απαιτείται επαγγελματικό πιστοποιητικό (δηλαδή πιστοποιητικό ορισμένου επιπέδου που εκδίδεται από την αρχή πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων).

³⁶ Οι αποκλίσεις των ρυθμίσεων στα ομόσπονδα κρατίδια δεν σχετίζονται μόνο με τους περιορισμούς πρόσβασης αλλά και με τις απαιτήσεις εταιρικής συμμετοχής / προηγούμενης επαγγελματικής πείρας. Απαιτείται επίσης η εγγραφή σε σχετικό μητρώο σε περιφερειακό επίπεδο, η οποία ως εκ τούτου διαφοροποιείται.

Καταρχάς, η **Αυστρία**, η **Εσθονία**, οι **Κάτω Χώρες**, η **Κύπρος**, η **Μάλτα**, η **Ουγγαρία** και η **Φινλανδία** δεν εφαρμόζουν απαιτήσεις ασφάλισης, σε αντίθεση με το **Βέλγιο**, τη **Βουλγαρία**, τη **Γαλλία**, τη **Γερμανία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, την **Ιρλανδία**, την **Ισπανία**, την **Ιταλία**, την **Κροατία**, τη **Λετονία**, τη **Λιθουανία**, το **Λουξεμβούργο**, την **Πολωνία**, την **Πορτογαλία**, τη **Ρουμανία**, τη **Σλοβακία** και την **Τσεχική Δημοκρατία**.

Δεύτερον, περιορισμοί σε σχέση με την εταιρική μορφή και την εταιρική συμμετοχή επιβάλλονται σε 16 κράτη μέλη, εκ των οποίων όλα, με εξαίρεση την **Αυστρία**, την **Κύπρο** και τη **Μάλτα**, εφαρμόζουν αυτούς τους περιορισμούς παράλληλα με τις απαιτήσεις ασφάλισης. Το **Βέλγιο**, η **Κύπρος** και η **Ρουμανία** έχουν ιδιαίτερα αυστηρούς περιορισμούς σε σχέση με την εταιρική μορφή ή την εταιρική συμμετοχή. Για παράδειγμα, η **Κύπρος** απαιτεί 100 % εταιρική συμμετοχή από επαγγελματίες και δεν επιτρέπει την παροχή αρχιτεκτονικών υπηρεσιών μέσω ανωνύμων εταιρειών. Το **Βέλγιο** απαιτεί την κατοχή του 60 % των μετοχών και των δικαιωμάτων ψήφου από αρχιτέκτονες, ενώ η **Μάλτα** περιορίζει τις εταιρικές μορφές, αλλά απαιτεί επίσης 100 % εταιρική συμμετοχή. Η **Ρουμανία** απαιτεί οι ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων να είναι αποκλειστικά και μόνο αρχιτέκτονες· ωστόσο, επιτρέπει τη σύσταση εταιρειών εμπορικού σχεδιασμού που έχουν ως κύριο αντικείμενο δραστηριότητας τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, υπό τον όρο ότι η εταιρεία περιλαμβάνει τουλάχιστον έναν αρχιτέκτονα. Η **Αυστρία**, η **Γαλλία**, η **Γερμανία**, η **Ισπανία**, η **Σλοβακία** και η **Τσεχική Δημοκρατία** απαιτούν τουλάχιστον το 50 % των μετοχών να είναι στην κατοχή επαγγελματιών.

Επιπλέον, στην **Αυστρία**, το αποκλειστικό πεδίο δραστηριότητας των αρχιτεκτονικών εταιρειών πρέπει να είναι η παροχή αρχιτεκτονικών υπηρεσιών, με αποτέλεσμα να περιορίζεται σημαντικά η δυνατότητα από κοινού άσκησης δραστηριοτήτων με άλλα επαγγέλματα.

Σε 15 κράτη μέλη απαιτείται συνεχής επαγγελματική εξέλιξη (ΣΕΕ), αλλά υιοθετείται ευρύ φάσμα προσεγγίσεων: Η **Ρουμανία** απαιτεί ως και 96 ώρες ανά έτος (πενταετείς κύκλοι, 6 κύκλοι στη διάρκεια της σταδιοδρομίας), ενώ η **Ουγγαρία** επιβάλλει έναν πενταετή κύκλο εξετάσεων και οι **Κάτω Χώρες** απαιτούν μόνο 16 ώρες ανά έτος. Η **Δανία** απαιτεί από τους εργοδότες να διαθέτουν 10 % του ετήσιου μισθού των υπαλλήλων για να τους παρέχουν ΣΕΕ, ενώ η **Αυστρία** επιτρέπει στους αρχιτέκτονες να υποβάλλουν το επαγγελματικό τους έργο ως ΣΕΕ.

Ένα άλλο σημείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι ο κατακερματισμός της πρόσβασης στην αγορά, που μπορεί να προκαλέσει αναίτια σύγχυση και αδικαιολόγητα επίπεδα αιτήσεων χορήγησης άδειας σε χώρες όπως η **Λετονία** και η **Πολωνία**.

Συστάσεις

Η **Αυστρία**, **Ιρλανδία**, η **Ισπανία**, η **Ιταλία**, η **Κροατία**, το **Λουξεμβούργο**, η **Πολωνία**, η **Πορτογαλία**, η **Ρουμανία** και η **Σλοβακία** θα πρέπει να επανεξετάσουν το ευρύ πεδίο των δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης.

Η **Αυστρία**, το **Βέλγιο**, η **Γαλλία**, η **Γερμανία**, η **Ισπανία**, η **Κύπρος**, η **Ρουμανία**, η **Σλοβακία** και η **Τσεχική Δημοκρατία** θα πρέπει να εξετάσουν τον αντίκτυπο των περιορισμών που εφαρμόζουν όσον αφορά την εταιρική συμμετοχή και την εταιρική μορφή σε συνδυασμό με τις άλλες απαιτήσεις.

Η **Αυστρία** θα πρέπει να αξιολογήσει την αναλογικότητα των περιορισμών τους οποίους εφαρμόζει σε εταιρικές σχέσεις διαφορετικών δραστηριοτήτων.

Η **Κύπρος** και η **Μάλτα** πρέπει να επανεξετάσουν την απαίτηση κατοχής του 100 % των μετοχών μιας εταιρείας από επαγγελματίες.

Τα **κράτη μέλη** με κατακερματισμένο σύστημα του επαγγέλματος ή πολλαπλές απαιτήσεις πιστοποίησης, όπως η **Λετονία** και η **Πολωνία**, θα πρέπει να μελετήσουν τις συνέπειες του συστήματός τους στην ελεύθερη κυκλοφορία των επαγγελματιών και να εξετάσουν αν δικαιολογούνται τα πιθανά εμπόδια.

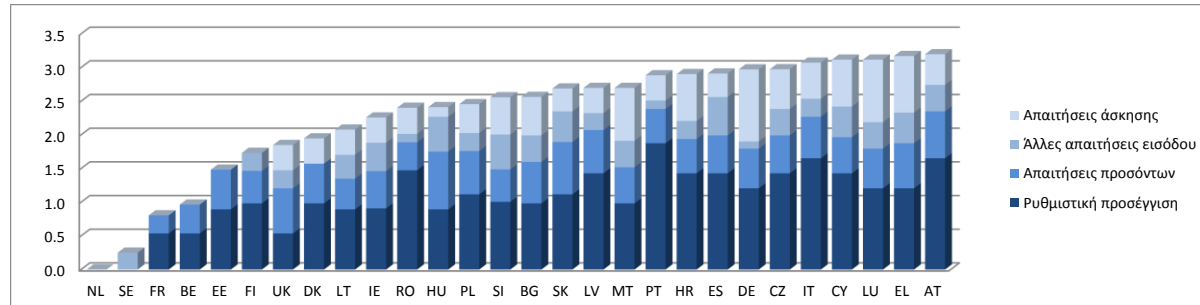
Τα **κράτη μέλη** που καθιστούν υποχρεωτική την επαγγελματική πιστοποίηση για τα μη νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα ή που βασίζονται σε άλλους ελέγχους και ισορροπίες, ειδικά σε σχέση με την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών, θα πρέπει να επανεξετάσουν τη συνολική συνεκτικότητα και τις πρακτικές συνέπειες αυτού του μοντέλου, ούτως ώστε αυτό να μην αποτελεί φραγμό για την πρόσβαση στο επάγγελμα.

Η **Ιρλανδία** πρέπει να εξετάσει περαιτέρω τον αντίκτυπο και την αναγκαιότητα των πρόσφατων αλλαγών, και ειδικότερα τις αποκλειστικές δραστηριότητες.

II.2. Μηχανικοί

Υπάρχουν πολλές ομοιότητες μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη ρύθμιση του επαγγέλματος του πολιτικού μηχανικού. Διαπιστώνεται ότι ισχύει σε πολλές περιπτώσεις ο ίδιος ευρύς ορισμός για το «πεδίο δραστηριοτήτων» και πολλά κράτη μέλη αναφέρουν τους ίδιους κινδύνους και επιδιώκουν τα ίδια γενικά συμφέροντα στο πλαίσιο της ρύθμισης του επαγγέλματος. Ωστόσο, παρ' όλη τη σύγκλιση, η ρυθμιστική προσέγγιση ως προς αυτό το επάγγελμα ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών.

Διάγραμμα 3: Δείκτης του βαθμού περιορισμού: Πολιτικοί μηχανικοί

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2016.

Στο διάγραμμα 3 παρουσιάζεται η σχετική θέση των κρατών μελών από την άποψη των περιορισμών που επιβάλλονται στην πρόσβαση και την άσκηση του επαγγέλματος του πολιτικού μηχανικού, σύμφωνα με τον νέο δείκτη έντασης των ρυθμίσεων.

Είναι γενικά παραδεκτό ότι οι υπηρεσίες τις οποίες παρέχουν οι πολιτικοί μηχανικοί πρέπει να έχουν ένα επίπεδο που εγγυάται την ασφάλεια των κατασκευών και του κοινού και διασφαλίζει την ποιότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας. Αν και στα περισσότερα κράτη μέλη θεωρείται ότι η ρύθμιση του επαγγέλματος συνιστά την αναγκαία προσέγγιση για την εγγύηση της ασφάλειας, άλλα κράτη μέλη έχουν εξεύρει διαφορετικούς τρόπους διασφάλισης της ποιότητας ή προάσπισης των σχετικών στόχων γενικού συμφέροντος. Για παράδειγμα, στις **Κάτω Χώρες** υπάρχει νομοθεσία για τα πρότυπα κατασκευής, που εξασφαλίζει την ποιότητα του εκτελούμενου έργου. Στη **Σουηδία**, η αρχή της ευθύνης του πελάτη έχει κατά παράδοση μείζονα σημασία, παράλληλα με τους ελέγχους του εκτελούμενου έργου από τις δημοτικές αρχές. Όπως συμβαίνει και στην περίπτωση των αρχιτεκτόνων, οι διαφορές μεταξύ των δύο μοντέλων μπορεί να είναι λιγότερο σημαντικές από ό,τι φαίνεται ενδεχομένως στις περιπτώσεις όπου οι χώρες που δεν ρυθμίζουν το

επάγγελμα χρησιμοποιούν την πιστοποίηση ικανοτήτων των πολιτικών μηχανικών³⁷ ή μια ειδική αξιολόγηση των ικανοτήτων ή της εμπειρίας κατά περίπτωση ως προϋπόθεση για να επιτρέπουν στους μηχανικούς να παρέχουν συγκεκριμένες υπηρεσίες (π.χ. υποβολή οικοδομικών σχεδίων ή αδειών κ.λπ.).

Μεταξύ των χωρών στις οποίες το επάγγελμα είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο, ορισμένα κράτη μέλη όπως το **Βέλγιο**, η **Γαλλία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**, όσον αφορά τους μηχανικούς που είναι εγγεγραμμένοι σε σχετικό μητρώο, προστατεύουν μόνο τη χρήση του επαγγελματικού τίτλου.

Στις περισσότερες χώρες, υπάρχουν αρκετοί τρόποι να ασκήσει κανείς το επάγγελμα του πολιτικού μηχανικού, ανάλογα με τα όρια των αδειών/τίτλων που χορηγούνται και/ή τα διάφορα επίπεδα ευθύνης που ανατίθενται. Αυτό ισχύει τουλάχιστον στην **Ελλάδα**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Ιρλανδία**, στην **Ισπανία**, στην **Ιταλία**, στην **Κροατία**, στη **Λετονία**, στη **Λιθουανία**, στο **Λουξεμβούργο**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Ρουμανία**, στη **Σλοβακία**, στη **Σλοβενία**, στην **Τσεχική Δημοκρατία** και στη **Φινλανδία**. Για παράδειγμα, η **Λετονία** έχει το πιο εξειδικευμένο καθεστώς, με περίπου 80 πιθανά είδη πιστοποίησης για τους πολιτικούς μηχανικούς σε διάφορους τομείς δραστηριοτήτων (έρευνα στον τομέα της μηχανικής ή σχεδιασμός ή διαχείριση κατασκευαστικών έργων ή επίβλεψη κατασκευής ή πραγματογνωμοσύνη κατασκευών). Στην **Πολωνία**, οι δραστηριότητες σχεδιασμού και κατασκευής εκτελούνται είτε από δύο διαφορετικά είδη μηχανικών είτε συνδυαστικά από τον ίδιο μηχανικό, ανάλογα με τα επαγγελματικά προσόντα που διαθέτει. Επιπλέον, ανάλογα με το επίπεδο των επαγγελματικών προσόντων, οι πολιτικοί μηχανικοί μπορούν να εκτελούν δραστηριότητες σχεδιασμού/κατασκευής με περιορισμένη ή πλήρη ικανότητα.

Αυτές οι αποκλίσεις στην οργάνωση του επαγγέλματος αντικατοπτρίζονται και στις δραστηριότητες περιορισμένης πρόσβασης, οι οποίες, ως εκ τούτου, ποικίλλουν επίσης από χώρα σε χώρα. Γενικά, οι δραστηριότητες περιορισμένης πρόσβασης αφορούν κυρίως τον σχεδιασμό ή την κατασκευή. Η **Αυστρία**, η **Ισπανία**, η **Ιταλία**, η **Πολωνία**, η **Πορτογαλία**, η **Ρουμανία** και η **Τσεχική Δημοκρατία** εφαρμόζουν ευρύ πεδίο δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης, αν και σε ορισμένες εξ αυτών οι συγκεκριμένες δραστηριότητες ασκούνται από κοινού με άλλα επαγγέλματα. Η **Μάλτα** έχει την ιδιαιτερότητα ότι οι δραστηριότητες περιορισμένης πρόσβασης δεν καταγράφονται σε μία και μόνη πράξη. Αντίθετα, αναφορές στον «*Periti*» ως τον μοναδικό επαγγελματία που μπορεί να εκτελεί και να αναλαμβάνει την ευθύνη για ορισμένες δραστηριότητες εντοπίζονται σε διάφορες νομικές πράξεις. Στη **Γερμανία**, ο περιορισμός της πρόσβασης αφορά μόνο την υποβολή των εγγράφων σχεδιασμού.

Περιορισμοί στις απαιτήσεις εταιρικής συμμετοχής επιβάλλονται από την **Αυστρία**, τη **Γερμανία**, την **Ισπανία**, την **Κύπρο**, τη **Μάλτα** και τη **Σλοβακία**. Για παράδειγμα, η **Κύπρος** και η **Μάλτα** απαιτούν 100 % εταιρική συμμετοχή από επαγγελματίες, ενώ η **Αυστρία**, η **Γερμανία** και η **Σλοβακία** απαιτούν τουλάχιστον το 50 % των μετοχών να είναι στην κατοχή επαγγελματιών.

Στην **Αυστρία**, το αποκλειστικό πεδίο δραστηριότητας των εταιρειών πολιτικών μηχανικών πρέπει να είναι η παροχή υπηρεσιών μηχανικού, επομένως περιορίζεται σημαντικά η δυνατότητα από κοινού άσκησης δραστηριοτήτων με άλλα επαγγέλματα.

---

³⁷ Στην Εσθονία, για παράδειγμα, για ορισμένες μορφές άσκησης των επαγγελματικών δραστηριοτήτων απαιτείται επαγγελματικό πιστοποιητικό (δηλαδή πιστοποιητικό ορισμένου επιπέδου που εκδίδεται από την αρχή πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων).

Σε 14 κράτη μέλη απαιτείται η εγγραφή στην οικεία επαγγελματική οργάνωση και σε 16 κράτη μέλη η ασφάλιση επαγγελματικής ευθύνης είναι υποχρεωτική.

Όσον αφορά τη διασυνοριακή κινητικότητα των μηχανικών, η συνύπαρξη ενιαίων και κατακερματισμένων συστημάτων μπορεί να δημιουργήσει φραγμούς για τους πολιτικούς μηχανικούς που μετακινούνται από μια χώρα με ενιαίο σύστημα σε μια χώρα με κατακερματισμένο σύστημα. Για παράδειγμα, ένας μηχανικός που προέρχεται από χώρα όπου οι πολιτικοί μηχανικοί επιτρέπεται να εκτελούν πολλά διαφορετικά είδη εργασιών σε οποιοδήποτε τομέα θα δυσκολευτεί σε χώρες όπως η **Λετονία** ή η **Ρουμανία** να εντοπίσει τον τομέα του επαγγέλματος του πολιτικού μηχανικού στον οποίο μπορεί να έχει ενδεχομένως πρόσβαση και είναι πιθανό να δυσκολευτεί ή ακόμη και να αδυνατεί να αποκτήσει πρόσβαση σε όλους τους τομείς χωρίς επιβαρυντικά αντισταθμιστικά μέτρα.

Συστάσεις

Η **Αυστρία**, η **Ισπανία**, η **Ιταλία**, η **Πολωνία** η **Πορτογαλία**, η **Ρουμανία** και η **Τσεχική Δημοκρατία** θα πρέπει να επανεξετάσουν το ευρύ πεδίο των δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης.

Η **Μάλτα** θα πρέπει να διευκρινίσει ποιες δραστηριότητες επιτρέπονται αποκλειστικά στους «*Periti*».

Η **Ισπανία** θα πρέπει να επαναξιολογήσει την απαίτηση αδειοδότησης από την επαγγελματική οργάνωση για ορισμένα σχέδια/έργα.

Η **Κύπρος** και η **Μάλτα** πρέπει να επανεξετάσουν την απαίτηση κατοχής του 100 % των μετοχών μιας εταιρείας από επαγγελματίες.

Η **Αυστρία**, η **Γερμανία** και η **Σλοβακία** θα πρέπει να αξιολογήσουν την αναλογικότητα των απαιτήσεων εταιρικής συμμετοχής.

Η **Αυστρία** θα πρέπει να αξιολογήσει τους περιορισμούς που εφαρμόζει σε εταιρικές σχέσεις διαφορετικών δραστηριοτήτων.

Τα **κράτη μέλη** που καθιστούν υποχρεωτική την επαγγελματική πιστοποίηση για τα μη νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα ή που βασίζονται σε άλλους ελέγχους και ισορροπίες, ειδικά σε σχέση με την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών, θα πρέπει να επανεξετάσουν τη συνολική συνεκτικότητα και τις πρακτικές συνέπειες αυτού του μοντέλου, ούτως ώστε αυτό να μην αποτελεί φραγμό για την πρόσβαση στο επάγγελμα.

Τα **κράτη μέλη** με κατακερματισμένο σύστημα του επαγγέλματος ή με πολλαπλές απαιτήσεις ανάλογα με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες που ασκούνται, όπως η **Λετονία**, θα πρέπει να μελετήσουν τις συνέπειες του συστήματός τους στην ελεύθερη κυκλοφορία των επαγγελματιών και να εξετάσουν αν δικαιολογούνται τα πιθανά εμπόδια.

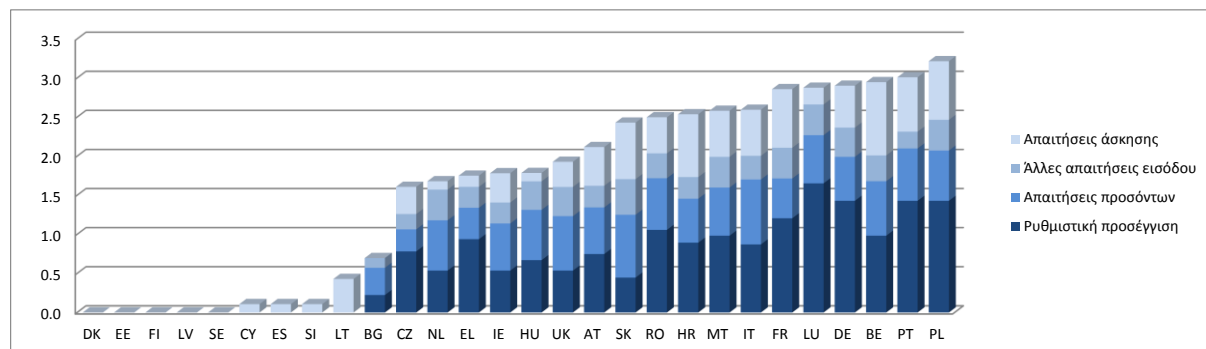
Π.3. Λογιστές / φορολογικοί σύμβουλοι

Οι λογιστές / φορολογικοί σύμβουλοι είναι μια ομάδα επαγγελματιών που παρουσιάζει ιδιαίτερα μεγάλη ποικιλομορφία και περιλαμβάνει επαγγέλματα όπως οι λογιστές, οι ορκωτοί λογιστές ή οι φορολογικοί σύμβουλοι, με τεράστιες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την οργάνωση των επαγγελμάτων του συγκεκριμένου τομέα και όσον αφορά την αντίστοιχη ρύθμισή τους. Ένα ή περισσότερα επαγγέλματα αυτού του κλάδου είναι νομοθετικά κατοχυρωμένα σε 19 κράτη μέλη, είτε:

- μέσω αποκλειστικών δραστηριοτήτων και προστατευόμενων τίτλων (**Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία**).
- μέσω αποκλειστικών δραστηριοτήτων (**Βουλγαρία, Κροατία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Τσεχική Δημοκρατία**). είτε
- μόνο μέσω της προστασίας του επαγγελματικού τίτλου (**Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Κάτω Χώρες**).

Για παράδειγμα, στο **Ηνωμένο Βασίλειο** ο τομέας της λογιστικής είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικός και μολονότι θεωρητικά είναι δυνατή η είσοδος στο επάγγελμα χωρίς επαγγελματικά προσόντα, οι απόφοιτοι που κατέχουν επαγγελματικό τίτλο έχουν σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι άλλων υποψηφίων. Σε εννέα κράτη μέλη, ήτοι στη **Δανία, στην Εσθονία, στην Ισπανία, στην Κύπρο, στη Λετονία, στη Λιθουανία, στη Σλοβενία, στη Σουηδία και στη Φινλανδία**, το επάγγελμα δεν είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο αυτό καθαυτό. Τα κράτη μέλη γενικά αιτιολογούν τις ρυθμίσεις τις οποίες επιβάλλουν σε αυτόν τον τομέα με βάση τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι φορολογικοί σύμβουλοι / λογιστές σε όλα τα φορολογικά συστήματα, καθώς βοηθούν τους καταναλωτές και τους φορολογούμενους να συμμορφώνονται με τις φορολογικές υποχρεώσεις τους.

Διάγραμμα 4: Δείκτης του βαθμού περιορισμού: Λογιστές / φορολογικοί σύμβουλοι

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2016.

Στο διάγραμμα 4 παρουσιάζεται η σχετική θέση των κρατών μελών από την άποψη των περιορισμών που επιβάλλονται στην πρόσβαση και την άσκηση του επαγγέλματος του λογιστή / φορολογικού συμβούλου, σύμφωνα με τον νέο δείκτη έντασης των ρυθμίσεων. Στον δείκτη δεν λαμβάνεται υπόψη η ρύθμιση του επαγγέλματος του ελεγκτή, το οποίο είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο σε όλα τα κράτη μέλη βάσει της οδηγίας 2006/43/EK για τους υποχρεωτικούς ελέγχους των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών.

Ορισμένα κράτη μέλη περιορίζουν την πρόσβαση τόσο στις δραστηριότητες παροχής φορολογικών συμβουλών όσο και στις λογιστικές δραστηριότητες (που συχνά ασκούνται από κοινού με άλλους επαγγελματίες, για παράδειγμα στη **Γαλλία**³⁸, στην **Πορτογαλία**, στη **Ρουμανία** καθώς και στην **Τσεχική Δημοκρατία**). Η **Βουλγαρία** και το **Λουξεμβούργο** περιορίζουν την πρόσβαση μόνο στις λογιστικές υπηρεσίες, ήτοι την τήρηση λογιστικών βιβλίων / κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, ενώ η **Γερμανία** περιορίζει την πρόσβαση μόνο στην παροχή φορολογικών συμβουλών και στην εκπροσώπηση ενώπιον

³⁸ Στη Γαλλία, η παροχή φορολογικών συμβουλών σχετικά με περίπλοκα θέματα αποτελεί δραστηριότητα περιορισμένης πρόσβασης που ασκείται από δικηγόρους, αλλά οι λογιστές οι οποίοι είναι εξειδικευμένοι στον τομέα αυτόν επιτρέπεται να παρέχουν φορολογικές συμβουλές στους πελάτες τους. Οι ελεγκτές και οι συμβολαιογράφοι μπορούν επίσης να παρέχουν φορολογικές συμβουλές εάν σχετίζονται με τις δραστηριότητές τους.

των φορολογικών αρχών. Στη **Ρουμανία** υπάρχουν τρία διαφορετικά νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα σε αυτόν τον τομέα, ενώ στην **Αυστρία** υπάρχουν τέσσερα τέτοια επαγγέλματα.

Στην **Ιταλία** η πρόσβαση σε ορισμένες αρκετά απλές δραστηριότητες μισθοδοσίας επιτρέπεται μόνο σε λογιστές, με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόσθετη επιβάρυνση για τις μικρές επιχειρήσεις. Επί του παρόντος, η **Κροατία** υλοποιεί μεταρρυθμίσεις στο επάγγελμα του φορολογικού συμβούλου, με τις οποίες καθορίζεται ένα ευρύτατο φάσμα δραστηριοτήτων που είτε ασκούνται αποκλειστικά από επαγγελματίες είτε περιλαμβάνουν απλά καθήκοντα, όπως η κατάρτιση φορολογικών δηλώσεων για τους πολίτες και μικρές επιχειρήσεις. Μολονότι η **Γαλλία** επιτρέπει την πρόσβαση στην τήρηση λογιστικών βιβλίων μόνο σε εξειδικευμένους λογιστές, ένα εθνικό δικαστήριο αποφάνθηκε πρόσφατα ότι η ηλεκτρονική καταχώριση λογιστικών εγγραφών πριν από την έγκρισή τους δεν εμπίπτει στο πεδίο των δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης. Ωστόσο, αυτή η απόφαση δεν εφαρμόζεται πλήρως.

Οι απαιτήσεις σχετικά με τα προσόντα διαφέρουν επίσης σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Η συνολική διάρκεια της κατάρτισης κυμαίνεται από 3 έτη (**Ελλάδα, Τσεχική Δημοκρατία**) έως 8 έτη (**Γαλλία, Ρουμανία**).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στη βάση δεδομένων για τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, η συνεχής επαγγελματική εξέλιξη είναι υποχρεωτική στο **Βέλγιο**, στη **Γερμανία**, στην **Ιρλανδία**, στη **Μάλτα**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Ρουμανία** και στη **Σλοβακία**.

Η υποχρεωτική εγγραφή σε επαγγελματικό φορέα ή σε μητρώο επαγγελματιών προβλέπεται σε 15 κράτη μέλη, για παράδειγμα στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στην **Ελλάδα**, στην **Ιταλία** και στο **Λουξεμβούργο**.

Η ασφάλιση επαγγελματικής ευθύνης είναι υποχρεωτική σε 14 κράτη μέλη, ήτοι στην **Αυστρία**, στο **Βέλγιο**, στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Ιρλανδία**, στην **Ιταλία**, στην **Κροατία**, στη **Μάλτα**, στην **Πολωνία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Ρουμανία**, στη **Σλοβακία** και στην **Τσεχική Δημοκρατία**.

Σε πολλές περιπτώσεις, οι κανόνες περί ασυμβιβάστου ή οι περιορισμοί ως προς τις εταιρικές σχέσεις διαφορετικών δραστηριοτήτων που επιβάλλονται στους λογιστές / φορολογικούς συμβούλους στην πραγματικότητα προβλέπονται στη νομοθεσία σχετικά με άλλα επαγγέλματα, όπως για τους δικηγόρους και τους ελεγκτές.

Ορισμένα κράτη μέλη, για παράδειγμα η **Γερμανία** και η **Γαλλία**, επιβάλλουν απαγορεύσεις στην από κοινού άσκηση δραστηριοτήτων, επιτρέποντας τη συνεργασία μόνο με περιορισμένο αριθμό επαγγεμάτων, για παράδειγμα στον νομικό ή τον λογιστικό τομέα. Φαίνεται ότι το **Βέλγιο** επιβάλλει αυστηρούς κανόνες περί ασυμβιβάστου που απαγορεύουν τις εταιρικές σχέσεις διαφορετικών δραστηριοτήτων και την ταυτόχρονη άσκηση οποιασδήποτε άλλης οικονομικής δραστηριότητας από τους επαγγελματίες λογιστές στο Βέλγιο.

Ορισμένα κράτη μέλη (**Γερμανία, Πορτογαλία και Ρουμανία**) επιβάλλουν επίσης απαιτήσεις σχετικά με τη νομική μορφή και την εταιρική συμμετοχή. Μολονότι στη **Γερμανία** οι επαγγελματικές εταιρείες επιτρέπεται να εκτελούν δραστηριότητες που σχετίζονται με την παροχή φορολογικών συμβουλών υπό ορισμένες προϋποθέσεις, δεν υπάρχει ασφάλεια δικαίου όσον αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι επαγγελματικές εταιρείες που έχουν έδρα σε άλλα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν νόμιμα τις υπηρεσίες τους σε προσωρινή ή περιστασιακή βάση. Το **Βέλγιο**, η **Γαλλία**, η **Γερμανία**, η **Ιρλανδία**, η

Μάλτα, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία και η Σλοβακία απαιτούν τουλάχιστον το 50 % των μετοχών να ανήκουν σε επαγγελματίες.

Άλλες απαιτήσεις αδειοδότησης είναι τα εχέγγυα εντιμότητας και η απόδειξη μη πτώχευσης στο παρελθόν ή η υποχρέωση διαμονής στην εθνική επικράτεια (**Κροατία**). Οι περιορισμοί βάσει των οποίων απαιτείται η διαμονή στην εθνική επικράτεια φαίνεται να συνιστούν παράβαση του δικαίου της Ένωσης.

Συστάσεις

Όλα τα κράτη μέλη που ρυθμίζουν τα επαγγέλματα αυτού του τομέα θα πρέπει να επανεξετάσουν τον εφαρμοζόμενο περιορισμό της πρόσβασης σε απλά καθήκοντα, όπως οι δραστηριότητες μισθοδοσίας ή η κατάρτιση φορολογικών δηλώσεων, σε επαγγελματίες υψηλής ειδίκευσης.

Η **Κροατία** θα πρέπει i) να αξιολογήσει εκ νέου την αναλογικότητα της επέκτασης του πεδίου των δραστηριοτήτων που επιτρέπεται να ασκούνται μόνον από φορολογικούς συμβούλους στο πλαίσιο της επικείμενης μεταρρύθμισης, ειδικότερα όσον αφορά την αναγκαιότητα περιορισμού της πρόσβασης σε δραστηριότητες όπως η κατάρτιση φορολογικών δηλώσεων· ii) να εξετάσει το ενδεχόμενο να επιτρέψει την πρόσβαση στην παροχή φορολογικών συμβουλών και σε άλλους επαγγελματίες του τομέα, σύμφωνα με την υπόθεση C-451/03.

Η **Κροατία** πρέπει να καταργήσει τους περιορισμούς βάσει των οποίων απαιτείται η διαμονή στην εθνική επικράτεια.

Η **Κροατία** πρέπει επίσης να λαμβάνει πλήρως υπόψη τα επαγγελματικά προσόντα που αποκτήθηκαν στο εξωτερικό, σύμφωνα με την οδηγία για τα επαγγελματικά προσόντα.

Η **Ιταλία** και η **Ρουμανία** θα πρέπει να αξιολογήσουν τη συνεκτικότητα των δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης και την κατανομή των πολλαπλών νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων του συγκεκριμένου τομέα. Συγκεκριμένα, η **Ιταλία** θα πρέπει να λάβει πλήρως υπόψη τη νομολογία του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-79/01 κατά τον ορισμό των δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης, και ειδικότερα των δραστηριοτήτων μισθοδοσίας.

Η **Γαλλία** θα πρέπει να ορίσει με μεγαλύτερη σαφήνεια το πεδίο των δραστηριοτήτων που επιτρέπεται να ασκούνται μόνον από εξειδικευμένους λογιστές, ειδικότερα όσον αφορά καθήκοντα όπως η ηλεκτρονική καταχώριση λογιστικών εγγραφών, σύμφωνα με την εθνική νομολογία και την υπόθεση C-79/01.

Το **Βέλγιο** θα πρέπει να αξιολογήσει εκ νέου τους κανόνες περί ασυμβιβάστου που απαγορεύουν την ταυτόχρονη άσκηση οποιασδήποτε άλλης οικονομικής δραστηριότητας για όλα τα είδη λογιστικών επαγγελμάτων, ειδικά όπου είναι δυνατή η πρόληψη της σύγκρουσης συμφερόντων βάσει κατά περίπτωση αντιμετώπισης.

Η **Γερμανία** θα πρέπει να εξασφαλίσει ότι θα δοθεί κατάλληλη συνέχεια στην υπόθεση C-342/14 προκειμένου να διασφαλιστεί η διαφάνεια και η ασφάλεια δικαίου, κυρίως όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών φορολογικών συμβουλών από εταιρείες με έδρα σε άλλα κράτη μέλη.

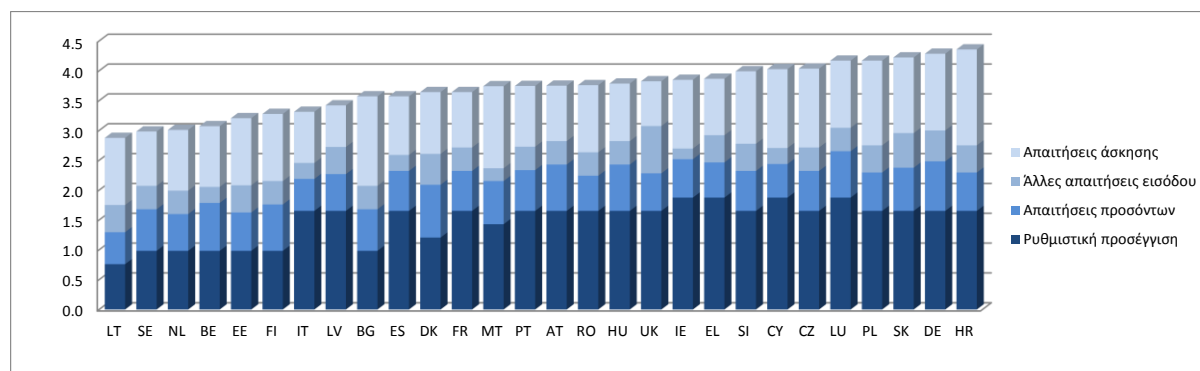
Το **Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία και η Σλοβακία** θα πρέπει να αξιολογήσουν την αναλογικότητα των απαιτήσεων σχετικά με την εταιρική συμμετοχή.

Π.4. Δικηγόροι

Οι εθνικές ρυθμιστικές προσεγγίσεις για τους δικηγόρους είναι σχετικά ομοιογενείς σε όλα τα κράτη μέλη υπό την έννοια ότι το επάγγελμα είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο μέσω αποκλειστικών δραστηριοτήτων και προστατευόμενων τίτλων σε όλα τα κράτη μέλη³⁹.

Διάγραμμα 5: Δείκτης του βαθμού περιορισμού: Δικηγόροι

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2016.

Στο διάγραμμα 5 παρουσιάζεται η σχετική θέση των κρατών μελών από την άποψη των κανονιστικών περιορισμών που επιβάλλονται στην πρόσβαση και την άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου, σύμφωνα με τον νέο δείκτη έντασης των ρυθμίσεων.

Δεδομένου ότι το επάγγελμα περιλαμβάνει διάφορες δραστηριότητες, π.χ. εκπροσώπηση στο δικαστήριο, παροχή νομικών συμβουλών, κατάρτιση νομικών εγγράφων, τα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά την έκταση των δραστηριοτήτων που επιτρέπεται να ασκούνται μόνον από δικηγόρους.

Όλα τα κράτη μέλη επιτρέπουν μόνο στους δικηγόρους την άσκηση των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την εκπροσώπηση πελατών ενώπιον των δικαστικών αρχών, αν και ενδέχεται να διαφέρει ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται ο περιορισμός αυτός στην πράξη (σε ορισμένες περιπτώσεις η δραστηριότητα ασκείται και από άλλους επαγγελματίες του νομικού κλάδου). Η **Ισπανία**, για παράδειγμα, κατοχυρώνει νομοθετικά δύο επαγγέλματα σε αυτόν τον τομέα: τους *abogados* και τους *procuradores*. Ωστόσο, ορισμένες δραστηριότητες μπορούν να ασκούνται αποκλειστικά και μόνο από τους τελευταίους, όπως η τεχνική εκπροσώπηση των πελατών ή η κοινοποίηση εγγράφων στα δικαστήρια, παρότι οι *abogados* διαθέτουν τα ίδια προσόντα για την άσκηση αυτών των δραστηριοτήτων και υπόκεινται σε παρόμοιους κανόνες επαγγελματικής συμπεριφοράς. Στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, η Αγγλία και η Ουαλία, η Βόρεια Ιρλανδία και η Σκωτία έχουν θεσπίσει ειδικούς κανόνες για το επάγγελμα του *solicitor* και του *barrister* ή *advocate* και έχουν ορίσει ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης για αυτές τις δύο κατηγορίες, όπως το δικαίωμα παραστάσεως, η διεξαγωγή δικαστικών διαδικασιών, οι εγγραφές στο κτηματολόγιο, η επικύρωση διαθήκης, οι δραστηριότητες συμβολαιογράφου και η όρκιση.

³⁹ Βάσει των ομοιοτήτων όσον αφορά τη νομοθετική κατοχύρωση του επαγγέλματος, κυρίως μέσω της προστασίας του επαγγελματικού τίτλου, οι δικηγόροι επωφελούνται από δύο ειδικές οδηγίες, συγκεκριμένα όσον αφορά τη δυνατότητα παροχής υπηρεσιών σε προσωρινή ή περιστασιακή βάση βάσει του επαγγελματικού τίτλου της χώρας καταγωγής τους (οδηγία 77/249/ΕΟΚ) ή όσον αφορά τη δυνατότητα μόνιμης εγκατάστασής τους σε άλλο κράτος μέλος βάσει του επαγγελματικού τίτλου της χώρας καταγωγής τους (οδηγία 98/5/ΕΚ). Μολονότι οι δύο προαναφερθείσες οδηγίες δεν ορίζουν τις δραστηριότητες περιορισμένης πρόσβασης του επαγγέλματος γενικότερα, αναφέρονται σε «δικηγορικές δραστηριότητες», όπως οι δραστηριότητες που σχετίζονται με την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση πελάτου ενώπιον των δικαστικών ή των δημοσίων αρχών, καθώς και η παροχή νομικών συμβουλών.

Η παροχή νομικών συμβουλών είναι δραστηριότητα περιορισμένης πρόσβασης για δικηγόρους σε αρκετά κράτη μέλη, όπως στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Ρουμανία** και στη **Σλοβακία**. Σε αυτό το πλαίσιο, η ασάφεια σχετικά με το ακριβές περιεχόμενο της εν λόγω δραστηριότητας περιορισμένης πρόσβασης μπορεί να προκαλέσει δυσκολίες σε τομείς όπως η παροχή νομικών συμβουλών μέσω διαδικτύου και η ψηφιακή αυτοματοποίηση των νομικών εγγράφων από άτομα που δεν είναι δικηγόροι. Μολονότι οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν περιορίσει έως έναν βαθμό την ασυμμετρία στην πληροφόρηση μεταξύ των δικηγόρων και των καταναλωτών, καθώς νομικές πληροφορίες όπως η νομοθεσία και η νομολογία είναι προσβάσιμες για το ευρύ κοινό μέσω του διαδικτύου, στη **Βουλγαρία** ένα σχέδιο νόμου του 2015 προτείνει να επιτρέπεται μόνο σε δικηγόρους η παροχή νομικών συμβουλών και η εκπροσώπηση ενώπιον διαφόρων διοικητικών αρχών.

Δεδομένου του ιδιαίτερου ρόλου τους, οι κανόνες σχετικά με την πρόσβαση στο νομικό επάγγελμα και την άσκησή του είναι από τους αυστηρότερους στον τομέα των υπηρεσιών προς επιχειρήσεις. Σε επίπεδο επαγγελματικών προσόντων, στη μεγάλη πλειονότητα των κρατών μελών απαιτείται τίτλος σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (με υποχρέωση κατοχής πτυχίου νομικής) και στη συνέχεια η ολοκλήρωση υποχρεωτικής πρακτικής άσκησης και/ή συμπληρωματική επαγγελματική πείρα και επιτυχία στις εξετάσεις του δικηγορικού συλλόγου. Η συνολική διάρκεια της κατάρτισης κυμαίνεται από 3 έτη (**Ιρλανδία**) έως 9 έτη (**Σλοβενία**). Ωστόσο, φαίνεται ότι σε ορισμένα κράτη μέλη (**Ελλάδα**, **Ιταλία**) η κατάρτιση και η πείρα που αποκτάται στο εξωτερικό δεν λαμβάνονται δεόντως υπόψη για την παροχή πρόσβασης σε ευκαιρίες δικηγορικής άσκησης σε δικηγόρους⁴⁰. Πρόσφατα, η **Ισπανία** θέσπισε νέους κανόνες για τα επαγγελματικά προσόντα των δικηγόρων, οι οποίοι ωστόσο δεν είναι σαφείς όσον αφορά την εγγραφή αποφοίτων που ξεκίνησαν τις σπουδές τους πριν από την έναρξη ισχύος της μεταρρύθμισης.

Ορισμένα κράτη μέλη επιβάλλουν πρόσθετες απαιτήσεις επαγγελματικών προσόντων (π.χ. πρόσθετη επαγγελματική πείρα) για την άσκηση του επαγγέλματος ενώπιον των ανώτατων δικαστηρίων (**Βέλγιο**, **Βουλγαρία**, **Γαλλία**, **Γερμανία** και **Ελλάδα**). Σε ορισμένες από αυτές τις χώρες, π.χ. στο **Βέλγιο**, στη **Γαλλία** και στη **Γερμανία**, οι δικηγόροι που παρίστανται ενώπιον των ανώτατων δικαστηρίων υπόκεινται επίσης σε πρόσθετες απαιτήσεις αδειοδότησης, ενώ και οι προϋποθέσεις για την πρόσβαση δικηγόρων από άλλα κράτη μέλη που ασκούν το επάγγελμα βάσει του τίτλου της χώρας καταγωγής τους παραμένουν ασαφείς.

Στα περισσότερα κράτη μέλη ορίζεται υποχρέωση συνεχούς επαγγελματικής εξέλιξης, εξαιρουμένης της **Ελλάδας**, της **Ισπανίας**, της **Μάλτας**, της **Σλοβακίας**, της **Σλοβενίας** και της **Τσεχικής Δημοκρατίας**, όπου η συνεχής επαγγελματική εξέλιξη είναι προαιρετική. Παρά την εκτενή νομολογία σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων⁴¹, η αμοιβαία αναγνώριση της διασυνοριακής συνεχούς επαγγελματικής εξέλιξης των δικηγόρων φαίνεται να είναι προβληματική, ειδικά για τους δικηγόρους που επιθυμούν να ασκήσουν τα δικαιώματα που τους παραχωρούνται δυνάμει των δύο οδηγιών περί δικηγόρων.

Όλα τα κράτη μέλη επιβάλλουν την υποχρέωση εγγραφής σε επαγγελματικό φορέα ή σε μητρώο επαγγελματιών. Εν προκειμένω, έχουν παρατηρηθεί προσφάτως εξελίξεις σε

---

⁴⁰ Βλέπε απόφαση στην υπόθεση C-313/01 *Morgenbesser*, που επιτρέπει σε αποφοίτους νομικών σχολών να πραγματοποιούν δικηγορική άσκηση σε οποιοδήποτε κράτος μέλος κατόπιν αξιολόγησης των επαγγελματικών προσόντων που απέκτησαν στο εξωτερικό.

⁴¹ Υπόθεση C-340/89 *Βλασσοπούλου*.

ορισμένες χώρες, όπως στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στην **Ιρλανδία**, που οδηγούν στον διαχωρισμό των ρυθμιστικών αρχών του νομικού κλάδου από τους φορείς εκπροσώπησης.

Τα περισσότερα κράτη μέλη επιβάλλουν αυστηρούς κανόνες περί ασυμβιβάστου και περιορισμούς ως προς τις εταιρικές σχέσεις διαφορετικών δραστηριοτήτων⁴², καθώς και απαιτήσεις σχετικά με τη νομική μορφή και την εταιρική συμμετοχή. Αυτές οι απαιτήσεις πρέπει να αξιολογηθούν λαμβανομένου υπόψη του πεδίου των αποκλειστικών δραστηριοτήτων. Μολονότι αυτοί οι περιορισμοί ενδεχομένως δικαιολογούνται για δραστηριότητες που σχετίζονται με την εκπροσώπηση στο δικαστήριο, φαίνεται ότι οι σωρευτικές επιπτώσεις τους είναι σοβαρότερες στις χώρες όπου υπάρχουν και άλλες δραστηριότητες οι οποίες επιτρέπεται να ασκούνται μόνον από δικηγόρους.

Από αυτή την άποψη, όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν είτε έναν γενικό κανόνα για την αποφυγή των συγκρούσεων συμφερόντων είτε λεπτομερείς κανόνες περί ασυμβιβάστου που απαγορεύουν την άσκηση ορισμένων δραστηριοτήτων, όπως το εμπόριο ή η μισθωτή απασχόληση, εκτός από τις δραστηριότητες που επιτρέπονται ρητώς (π.χ. διδασκαλία ή έρευνα). Στην **Ιταλία**, για παράδειγμα, οι δικηγόροι δεν επιτρέπεται να ασκούν ταυτόχρονα το επάγγελμα του συμβούλου σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, μολονότι τα δύο αυτά επαγγέλματα έχουν παρόμοιους κανόνες επαγγελματικής συμπεριφοράς και κοινές δραστηριότητες.

Οι περιορισμοί σε σχέση με την άσκηση διαφορετικών δραστηριοτήτων κυμαίνονται από την πλήρη απαγόρευση (**Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία**) έως τη χορήγηση της δυνατότητας ορισμένων εταιρικών σχέσεων διαφορετικών δραστηριοτήτων σε συνεργασία με περιορισμένο αριθμό επαγγελματιών (**Γαλλία, Γερμανία, Κάτω Χώρες**). Στην **Εσθονία**, οι δικηγόροι επιτρέπεται να συμμετέχουν στη διοίκηση εταιρειών εάν η συμμετοχή τους αυτή είναι συμβατή με τις επαγγελματικές δραστηριότητες του «*advokaat*» και δεν μπορεί να υπονομεύσει την ανεξαρτησία του δικηγόρου.

Σε μικρό αριθμό κρατών μελών επιτρέπεται η συμμετοχή μη δικηγόρων σε δικηγορικά γραφεία⁴³. Το **Ηνωμένο Βασίλειο** (συγκεκριμένα η Αγγλία και η Ουαλία) επιτρέπει στους «*solicitors*» (δικηγόρους χωρίς δικαίωμα παράστασης στο δικαστήριο) να συμμετέχουν σε εναλλακτικές επιχειρηματικές δομές, οι οποίες επιτρέπουν τη συμμετοχή μη δικηγόρων και τις πρακτικές εταιρικών σχέσεων διαφορετικών δραστηριοτήτων. Η συμμετοχή μη δικηγόρων σε εταιρείες επιτρέπεται επίσης στην **Ισπανία** (μέχρι 25 %) και, έως έναν ορισμένο βαθμό, στη **Δανία**. Στη **Γερμανία**, πάνω από το 50 % των μετοχών των εταιρειών πρέπει να ανήκουν σε δικηγόρους (μόνον άλλοι επαγγελματίες του νομικού ή του λογιστικού τομέα επιτρέπεται να είναι μέτοχοι). Τον Φεβρουάριο του 2016 το γερμανικό συνταγματικό δικαστήριο κήρυξε αντισυνταγματική την απαγόρευση ανάπτυξης επαγγελματικών εταιρικών σχέσεων με γιατρούς και φαρμακοποιούς. Στη **Φινλανδία**, μολονότι οι μετοχές σε εταιρείες περιορισμένης ευθύνης πρέπει να ανήκουν σε συνηγόρους («*advokat*»), ο δικηγορικός σύλλογος μπορεί να παραχωρήσει εξαιρέσεις σε ορισμένες περιπτώσεις. Κατά κανόνα επιτρέπονται οι ομόρρυθμες εταιρείες και σε πολλά κράτη μέλη το επάγγελμα μπορεί επίσης να ασκείται υπό τη μορφή επαγγελματικής εταιρείας. Ορισμένες χώρες επιτρέπουν επίσης στους δικηγόρους να χρησιμοποιούν ως νομική μορφή την εταιρεία περιορισμένης ευθύνης,

⁴² Βλέπε υπόθεση C-309/99, *Wouters*.

⁴³ Εν προκειμένω, η οδηγία 98/5/ΕΚ επιτρέπει στα κράτη μέλη να επιβάλλουν ορισμένους περιορισμούς στη μορφή της ομάδας ή στις απαιτήσεις εταιρικής συμμετοχής των δικηγορικών γραφείων, αλλά μόνον εφόσον κρίνονται δικαιολογημένοι, απαραίτητοι και αναλογικοί, κατόπιν αξιολόγησης κατά περίπτωση. Αυτό σημαίνει ότι οι εν λόγω απαιτήσεις πρέπει να ερμηνεύονται σε συνδυασμό με το άρθρο 59 της οδηγίας για τα επαγγελματικά προσόντα, η οποία καλύπτει όλα τα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα.

όπως για παράδειγμα η **Αυστρία**, το **Βέλγιο**, η **Γαλλία**, η **Γερμανία**, η **Κύπρος** και η **Φινλανδία**.

Η ασφάλιση επαγγελματικής ευθύνης είναι υποχρεωτική σε όλα τα κράτη μέλη, εκτός από την **Ελλάδα** και τη **Λετονία**, όπου είναι προαιρετική. Σε πολλές περιπτώσεις αυτή η υποχρέωση καλύπτει όλες τις δραστηριότητες που σχετίζονται με την άσκηση του επαγγέλματος, συμπεριλαμβανομένων των διασυνοριακών υπηρεσιών που παρέχονται σε άλλο κράτος μέλος. Ως εκ τούτου, ένα ασφαλιστήριο συμβόλαιο μπορεί να καλύπτει ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ με βάση ενιαίο ασφαλιστρο (π.χ. **Γαλλία**, **Ισπανία**), διευκολύνοντας την κινητικότητα των επαγγελματιών. Υπάρχουν επίσης διαφορές ως προς την ελάχιστη κάλυψη και τα αντίστοιχα τέλη. Για παράδειγμα, το κόστος είναι πολύ υψηλότερο στο **Ηνωμένο Βασίλειο** από ό,τι σε άλλα κράτη μέλη λόγω του εκτεταμένου πεδίου των δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης και του ιδιαίτερου χαρακτήρα της αγοράς του Ηνωμένου Βασιλείου⁴⁴.

Εκτός από τις απαιτήσεις που αναφέρονται ανωτέρω, στα περισσότερα κράτη μέλη απαιτείται οι δικηγόροι να έχουν την ιθαγένεια της ΕΕ, να διαθέτουν καθαρό ποινικό μητρώο και να ορκιστούν ότι θα τηρούν τους δεοντολογικούς και νομικούς κανόνες. Δεν είναι σαφές αν η **Σλοβενία** επιτρέπει στους πολίτες της ΕΕ που έχουν αποκτήσει τα επαγγελματικά προσόντα τους στη Σλοβενία να ασκούν το επάγγελμά τους βάσει του σλοβενικού τίτλου τους, λόγω της απαίτησης περί σλοβενικής ιθαγένειας. Η **Κύπρος** επιβάλλει την υποχρέωση διαμονής στη χώρα για την άσκηση του επαγγέλματος, στοιχείο που φαίνεται να συνιστά παράβαση του δικαιού της Ένωσης και υπονομεύει την αποτελεσματικότητα των οδηγιών για τους δικηγόρους⁴⁵. Η **Ιταλία** επέβαλε πρόσφατα ως υποχρέωση για τους δικηγόρους να έχουν τουλάχιστον πέντε υποθέσεις ανά έτος ως απόδειξη της συμμόρφωσής τους με τη γενική απαίτηση συνεχούς και τακτικής άσκησης του επαγγέλματος. Στην **Κροατία** μπορεί να αφαιρεθεί το δικαίωμα άσκησης του επαγγέλματος από δικηγόρους που δεν έχουν ασκήσει το επάγγελμα για περισσότερους από 6 μήνες, γεγονός που δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα για τους δικηγόρους που επιθυμούν να εγκατασταθούν ή να παράσχουν υπηρεσίες στο εξωτερικό.

Συστάσεις

Όλα τα κράτη μέλη που περιορίζουν την πρόσβαση στη δραστηριότητα της παροχής νομικών συμβουλών θα πρέπει να αποσαφηνίσουν το πεδίο εφαρμογής των περιορισμών προκειμένου να διευκολύνουν την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε νομικά θέματα από δικηγόρους ή άλλους παρόχους υπηρεσιών, ειδικότερα για τις διαδικτυακές υπηρεσίες.

Όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να αξιολογήσουν τις απαιτήσεις σχετικά με τη νομική μορφή και την εταιρική συμμετοχή, τους κανόνες περί ασυμβιβάστου και τους περιορισμούς ως προς τις εταιρικές σχέσεις διαφορετικών δραστηριοτήτων, λαμβανομένης ειδικότερα υπόψη της αναλογικότητας των εν λόγω περιορισμών ως προς τις βασικές αρχές, όπως π.χ. την ανεξαρτησία του επαγγέλματος, και ως προς τις αντίστοιχες εποπτικές διευθετήσεις. Επιπλέον, θα πρέπει να εξεταστούν οι σωρευτικές επιπτώσεις των εν λόγω απαιτήσεων στις περιπτώσεις που οι επιπτώσεις τους ενδέχεται να είναι μεγαλύτερες λόγω εκτενών

⁴⁴ Ο περιοριστικός χαρακτήρας αυτής της απαίτησης τονίστηκε στη μελέτη σχετικά με την αξιολόγηση του νομικού πλαισίου για την ελεύθερη κυκλοφορία των δικηγόρων, βλέπε http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/studies/2013-lawyers/report_en.pdf.

⁴⁵ Σύμφωνα με την πάγια νομολογία, οι σύγχρονες μέθοδοι μεταφορών και τηλεπικοινωνιών επιτρέπουν στους δικηγόρους να διατηρούν τις αναγκαίες επαφές με τους πελάτες και τις δικαστικές αρχές. Ο επιδιωκόμενος στόχος μπορεί να επιτευχθεί μέσω της επιβολής υποχρεώσεων που περιορίζουν σε μικρότερο βαθμό την άσκηση των δραστηριοτήτων των δικηγόρων, απαιτώντας από τους δικηγόρους που παρέχουν υπηρεσίες να διαθέτουν διεύθυνση επιδόσεων στα γραφεία δικηγόρου της αντίστοιχης περιοχής, όπου μπορούν να επιδίδονται δεόντως οι ειδοποιήσεις της δικαστικής αρχής.

περιορισμών της πρόσβασης σε δραστηριότητες (π.χ. εάν η παροχή νομικών συμβουλών εντάσσεται επίσης στις αποκλειστικές δραστηριότητες).

Η **Κύπρος** θα πρέπει να επανεξετάσει τον κανόνα σχετικά με την απαίτηση διαμονής στον βαθμό που εφαρμόζεται σε υπηκόους της ΕΕ που επιθυμούν να ασκήσουν το επάγγελμα στην Κύπρο, ενώ η **Σλοβενία** θα πρέπει να καταργήσει την απαίτηση ιθαγένειας για τους υπηκόους της ΕΕ που έχουν αποκτήσει τα επαγγελματικά προσόντα τους στη Σλοβενία.

Η **Βουλγαρία** θα πρέπει να αξιολογήσει εκ νέου αν είναι αναγκαίο να περιοριστεί αποκλειστικά στους δικηγόρους η πρόσβαση στις δραστηριότητες της παροχής νομικών συμβουλών και της εκπροσώπησης πολιτών ενώπιον διοικητικών αρχών στο πλαίσιο του νέου νομοσχεδίου της.

Η **Ιταλία** θα πρέπει να αποσαφηνίσει τις απαιτήσεις που περιορίζουν την άσκηση του επαγγέλματος, όπως το ευρύ πεδίο εφαρμογής του κανόνα περί ασυμβιβάστου, ειδικότερα για επαγγέλματα με παρόμοιους κανόνες επαγγελματικής συμπεριφοράς, όπως οι σύμβουλοι σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Η αιτιολόγηση και η αναλογικότητα της απαίτησης που θεσπίστηκε προσφάτως σχετικά με τον ελάχιστο αριθμό πέντε υποθέσεων ανά έτος θα πρέπει να αξιολογηθεί εκ νέου.

Η **Κροατία** θα πρέπει να επανεξετάσει τη διάταξη σύμφωνα με την οποία ένας δικηγόρος που δεν ασκεί το επάγγελμα για περισσότερους από 6 μήνες χάνει το δικαίωμα άσκησης του επαγγέλματος.

Το **Βέλγιο**, η **Γαλλία** και η **Γερμανία** θα πρέπει να ενισχύσουν τη διαφάνεια και να επανεξετάσουν την αναλογικότητα των κανόνων πρόσβασης των δικηγόρων που επιθυμούν να ασκήσουν το επάγγελμα ενώπιον των αντίστοιχων ανώτατων δικαστηρίων της κάθε χώρας, και ειδικότερα να αποσαφηνίσουν τους κανόνες που εφαρμόζονται για τους Ευρωπαίους δικηγόρους.

Η **Γερμανία** θα πρέπει να επανεξετάσει την ανάγκη διατήρησης των περιορισμών ηλικίας για την άσκηση του επαγγέλματος ενώπιον του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου (*Bundesgerichtshof*) έναντι άλλων μέτρων που είναι φαίνεται ότι είναι καταλληλότερα για την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων, όπως η επαγγελματική πείρα.

Η **Ισπανία** θα πρέπει να επανεξετάσει το πεδίο των δραστηριοτήτων στις οποίες έχουν πρόσβαση μόνον οι *procuradores*, και κυρίως αν ορισμένες δραστηριότητες όπως η τεχνική εκπροσώπηση ή η κοινοποίηση εγγράφων στα δικαστήρια μπορούν να ασκούνται από κοινού με τους *abogados*. Η Ισπανία θα πρέπει επίσης να εκδώσει σαφείς κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες σχετικά με την εγγραφή των δικηγόρων σε μητρώο μετά την έναρξη ισχύος του νέου συστήματος προσόντων.

Το **Ηνωμένο Βασίλειο** θα πρέπει να εξετάσει τις δυνατότητες θέσπισης μιας περισσότερο ευέλικτης προσέγγισης όσον αφορά τις υποχρεώσεις ασφάλισης επαγγελματικής ευθύνης προκειμένου να περιορίσει την οικονομική επιβάρυνση των επαγγελματιών.

Η **Ελλάδα** και η **Ιταλία** θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι η κατάρτιση και η πείρα που αποκτάται στο εξωτερικό λαμβάνονται δεόντως υπόψη προκειμένου οι δικηγόροι να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε ευκαιρίες δικηγορικής άσκησης σύμφωνα με την υπόθεση C-313/01.

Π.5. Σύμβουλοι σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων

Το επάγγελμα του συμβούλου σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων⁴⁶ είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο αυτό καθαυτό σε 22 κράτη μέλη, ενώ σε άλλα δύο κράτη μέλη προβλέπεται ρητώς ότι οι σχετικές δραστηριότητες επιτρέπεται να ασκούνται αποκλειστικά από δικηγόρους. Στις περισσότερες χώρες, το επάγγελμα είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο μέσω αποκλειστικών δραστηριοτήτων και προστατευόμενων τίτλων (**Αυστρία, Βουλγαρία, Γαλλία, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Λουξεμβούργο, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία και Σουηδία**). Ορισμένες χώρες προστατεύουν μόνο τον επαγγελματικό τίτλο (**Ιρλανδία, Σουηδία και Φινλανδία**), ενώ σε επτά χώρες το επάγγελμα ρυθμίζεται μόνο μέσω αποκλειστικών δραστηριοτήτων (**Βέλγιο, Γερμανία, Κροατία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Τσεχική Δημοκρατία**)⁴⁷. Τέλος, η **Ελλάδα** και η **Κύπρος** επιτρέπουν την πρόσβαση σε αυτές τις δραστηριότητες μόνο στους δικηγόρους.

Οι λόγοι τους οποίους επικαλούνται τα κράτη μέλη για τη ρύθμιση του επαγγέλματος βασίζονται: α) στην προστασία των καταναλωτών και των αποδεκτών της υπηρεσίας (π.χ. των δικαιούχων των δικαιωμάτων) και β) στην ακεραιότητα των μηχανισμών προστασίας και των συστημάτων δικαιοσύνης που εξετάζουν αυτά τα θέματα. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη έχουν επικαλεστεί ως λόγο για τη ρύθμιση του επαγγέλματος το γεγονός ότι οι σύμβουλοι σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων ασχολούνται με ιδιαίτερα περίπλοκους νόμους περί διανοητικής ιδιοκτησίας και με τις τεχνικές πτυχές των καινοτομιών, και ότι τυχόν ακατάλληλος χειρισμός τους θα μπορούσε να ζημιώσει τη θέση των πελατών τους και τον συνολικό χειρισμό και την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στη χώρα τους.

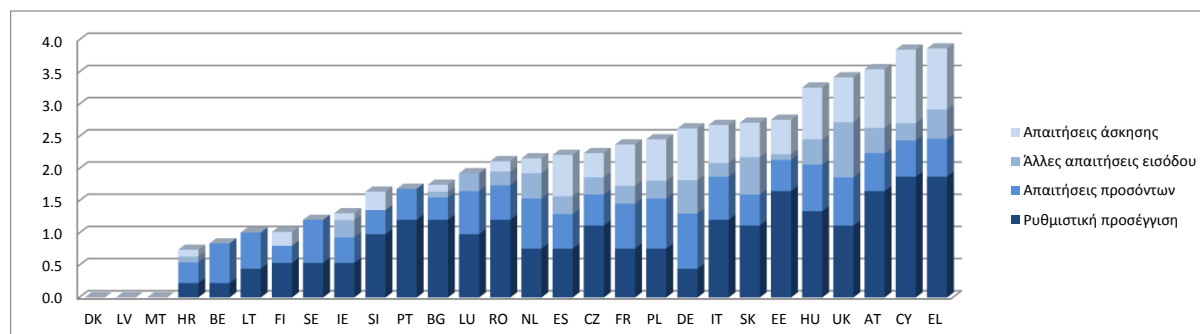
---

⁴⁶ Σε ορισμένα κράτη μέλη οι σύμβουλοι σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ονομάζονται ειδικοί πληρεξούσιοι για διπλώματα ευρεσιτεχνίας (για παράδειγμα, στην Αυστρία και στη Γερμανία «*Patentanwälte*»).

⁴⁷ Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ο τίτλος του ευρωπαϊκού συμβούλου σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας βάσει της σύμβασης για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που υπογράφηκε από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Ο συγκεκριμένος τίτλος επιτρέπει στους επαγγελματίες που τον κατέχουν να τον χρησιμοποιούν όταν παρίστανται ενώπιον του Ευρωπαϊκού Γραφείου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας. Ωστόσο, αυτός ο τίτλος δεν επιτρέπει την άσκηση του επαγγέλματος του συμβούλου σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στις συμβαλλόμενες χώρες στις οποίες το επάγγελμα είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο.

Διάγραμμα 6: Δείκτης του βαθμού περιορισμού: Σύμβουλοι σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2016.

Στο διάγραμμα 6 παρουσιάζεται η σχετική θέση των κρατών μελών από την άποψη των περιορισμών που επιβάλλονται στην πρόσβαση και την άσκηση του επαγγέλματος του συμβούλου σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων, σύμφωνα με τον νέο δείκτη έντασης των ρυθμίσεων.

Το πεδίο των αποκλειστικών δραστηριοτήτων διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών. Ορισμένα κράτη μέλη (**Βουλγαρία, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία και Σλοβενία**) επιτρέπουν την πρόσβαση στη δραστηριότητα παροχής συμβουλών και εκπροσώπησης ενώπιον του Γραφείου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας ή άλλων διοικητικών αρχών αποκλειστικά στους συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων. Στη **Λιθουανία** ο περιορισμός πρόσβασης αφορά μόνον αλλοδαπούς που δεν κατοικούν μόνιμα (ή που δεν έχουν εγκατασταθεί ως νομικά πρόσωπα) σε κράτος μέλος της ΕΕ και στην **Ισπανία** μόνο την εκπροσώπηση υπηκόων εκτός ΕΕ. Στην **Πολωνία** οι δραστηριότητες παροχής συμβουλών και εκπροσώπησης ενώπιον του Γραφείου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και ενώπιον διοικητικών δικαστηρίων για ζητήματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας που δεν αφορούν εμπορικά σήματα ασκούνται αποκλειστικά από συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

Η εκπροσώπηση ενώπιον των δικαστηρίων σε υποθέσεις διανοητικής ιδιοκτησίας επιτρέπεται αποκλειστικά και μόνο σε συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στη **Γερμανία** και στην **Ουγγαρία**. Ορισμένες χώρες επιτρέπουν την άσκηση αυτής της δραστηριότητας από κοινού με άλλους επαγγελματίες όπως δικηγόρους, συμβολαιογράφους ή νομικούς συμβούλους (**Αυστρία, Βουλγαρία, Εσθονία, Ιταλία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία και Τσεχική Δημοκρατία**). Σε άλλα κράτη μέλη, η δραστηριότητα της εκπροσώπησης ενώπιον του δικαστηρίου γενικότερα, μεταξύ άλλων σε υποθέσεις διανοητικής ιδιοκτησίας, ασκείται μόνον από δικηγόρους ή άλλους επαγγελματίες νομικούς, αλλά όχι από συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (για παράδειγμα, στο **Βέλγιο**, στη **Γαλλία**, στην **Ισπανία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Ρουμανία** και στη **Σλοβενία**).

Σε ορισμένα κράτη μέλη (**Αυστρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Τσεχική Δημοκρατία**) η δραστηριότητα της κατάρτισης νομικών εγγράφων σε υποθέσεις διανοητικής ιδιοκτησίας επιτρέπεται να ασκείται μόνον από συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και άλλους επαγγελματίες νομικούς. Ωστόσο, στην **Ουγγαρία** ασκείται αποκλειστικά από συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

Στην **Ουγγαρία** οι σύμβουλοι σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας έχουν επίσης αποκλειστική πρόσβαση στη δραστηριότητα της διεξαγωγής ερευνών ή της παροχής συμβουλών σχετικά με δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Σε ορισμένες χώρες στις οποίες το επάγγελμα του συμβούλου σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων δεν είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο, δηλαδή στην **Ελλάδα** και την **Κύπρο**, οι σχετικές δραστηριότητες ασκούνται ωστόσο αποκλειστικά από δικηγόρους.

Οι απαιτήσεις σχετικά με τα προσόντα διαφέρουν επίσης σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Μολονότι όλα τα κράτη μέλη απαιτούν την κατοχή πανεπιστημιακών τίτλων σπουδών με διάρκεια από 3 έως 5 έτη, ορισμένα κράτη μέλη, συγκεκριμένα η **Αυστρία**, η **Ιρλανδία**, η **Κροατία** και η **Ουγγαρία**, απαιτούν την ολοκλήρωση σπουδών εξειδίκευσης (τεχνικής ή επιστημονικής). Στο **Ηνωμένο Βασίλειο** απαιτείται η παρακολούθηση ειδικών κύκλων μαθημάτων σχετικά με το δίκαιο που αφορά τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και το δίκαιο των εμπορικών σημάτων, ενώ ο αριθμός των κύκλων μαθημάτων που είναι εγκεκριμένοι από την αρμόδια για τις καταχωρίσεις αρχή είναι πολύ περιορισμένος.

Στα περισσότερα κράτη μέλη απαιτείται προηγούμενη επαγγελματική πείρα, αλλά η διάρκειά της κυμαίνεται από 2 έτη (**Βουλγαρία**) έως 5 έτη (**Κροατία, Λιθουανία**) ή ακόμη και 7,5 έτη (**Αυστρία**). Η πρακτική άσκηση υπό την εποπτεία συμβούλου σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας είναι υποχρεωτική σε ορισμένα κράτη μέλη (**Βέλγιο, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία και Πολωνία**). Σε ορισμένα κράτη μέλη προβλέπονται εξετάσεις.

Αυτό σημαίνει ότι η συνολική διάρκεια της απαιτούμενης εκπαίδευσης μπορεί να διαφέρει, από 3 έτη στην **Πορτογαλία** (όπου δεν απαιτείται πρακτική άσκηση ή προηγούμενη πείρα), έως 7 έτη (**Γερμανία**) ή ακόμη και 12,5 έτη (**Αυστρία**). Αυτό εξηγείται με βάση το γεγονός ότι οι δραστηριότητες μπορούν να εκτελεστούν, για παράδειγμα, και από δικηγόρους που δεν χρειάζεται να ειδικευτούν στο δίκαιο διανοητικής ιδιοκτησίας.

Η ασφάλιση επαγγελματικής ευθύνης είναι υποχρεωτική σε 12 κράτη μέλη, ενώ ορισμένα επιβάλλουν επίσης περιορισμούς και στις προϋποθέσεις για τη χορήγησή της (για παράδειγμα το **Ηνωμένο Βασίλειο**).

Ορισμένα κράτη μέλη επιβάλλουν περιορισμούς στην εταιρική μορφή και απαιτήσεις εταιρικής συμμετοχής. Για παράδειγμα, στην **Αυστρία** οι επαγγελματικές εταιρείες πρέπει να ανήκουν κατά 100 % σε συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων. Άλλες χώρες, όπως η **Ρουμανία**, επιτρέπουν την ίδρυση είτε επαγγελματικής εταιρείας (στην οποία οι σύμβουλοι σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων έχουν ποσοστό ιδιοκτησίας 100 %) είτε απλής εταιρείας (με μη επαγγελματίες). Η **Ουγγαρία** επιβάλλει ρυθμίσεις τόσο για τις επαγγελματικές εταιρικές σχέσεις (όπου οι σύμβουλοι σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πρέπει να κατέχουν το 100 % των μετοχών) όσο και τις επαγγελματικές εταιρείες (όπου οι σύμβουλοι σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πρέπει να κατέχουν το 75 % των μετοχών). Στη **Γαλλία** δεν υφίσταται μεν απαίτηση εταιρικής συμμετοχής, αλλά η εξουσία λήψης αποφάσεων στην εταιρεία πρέπει να ανήκει σε συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων. Στην **Ελλάδα** και στην **Κύπρο** απαιτείται το 100 % των εταίρων να είναι δικηγόροι. Στη **Γερμανία** και στην **Πολωνία** απαιτείται τουλάχιστον το 50 % των μετοχών να ανήκει σε επαγγελματίες.

Αρκετά κράτη μέλη απαγορεύουν επίσης πλήρως την άσκηση του επαγγέλματος του συμβούλου σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε συνδυασμό με άλλα επαγγέλματα (για παράδειγμα, η **Αυστρία** και η **Ουγγαρία**), ενώ άλλα την επιτρέπουν μόνο σε συνδυασμό με επαγγέλματα του νομικού ή του λογιστικού κλάδου (**Εσθονία, Γερμανία**).

Όσον αφορά τη διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών, σε ορισμένα κράτη μέλη η οδηγία 2013/55/ΕΕ⁴⁸ δεν έχει μεταφερθεί ακόμη στην εθνικό δίκαιο σχετικά με τους συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων. Για παράδειγμα, η **Γερμανία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** έχουν θεσπίσει έναν περιορισμένο κατάλογο τίτλων επαγγελματικών προσόντων που μπορούν να αναγνωρίζονται, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η αναγνώριση του επαγγελματικού τίτλου του συμβούλου σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων από ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ.

Στη **Σλοβακία** υφίσταται ειδική διαδικασία αναγνώρισης για κατόχους πτυχίων από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ που επιθυμούν να αποκτήσουν πρόσβαση στο (μη νομοθετικά κατοχυρωμένο) επάγγελμα του βοηθού ειδικού πληρεξουσίου για διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

Συστάσεις

Η **Σλοβακία** θα πρέπει να διασφαλίσει ότι η διαδικασία αναγνώρισης που εφαρμόζει για τους αλλοδαπούς κατόχους πτυχίων που επιθυμούν να αποκτήσουν πρόσβαση στο επάγγελμα του βοηθού ειδικού πληρεξουσίου για διπλώματα ευρεσιτεχνίας συμμορφώνεται με τις διατάξεις της ΣΛΕΕ σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και την απαγόρευση των διακρίσεων και με τη σχετική νομολογία.

Η **Γερμανία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** θα πρέπει να μεταφέρουν το συντομότερο δυνατό την οδηγία 2013/55/ΕΕ στο εθνικό τους δίκαιο και να διασφαλίσουν τη συμμόρφωση με το δίκαιο της ΕΕ σχετικά με τους συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

Η **Αυστρία**, η **Γερμανία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** θα πρέπει να επανεξετάσουν τα διάφορα επίπεδα ρυθμιστικών μέτρων, για παράδειγμα την απαίτηση πολλαπλών ετών επαγγελματικής πείρας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης πέραν των βασικών απαιτήσεων κατάρτισης και να προσπαθήσουν να προβλέψουν εναλλακτικούς τρόπους απόκτησης των προσόντων.

Η **Εσθονία**, η **Κροατία**, η **Λιθουανία** και η **Σουηδία** θα πρέπει να αξιολογήσουν εκ νέου την απαίτηση προηγούμενης επαγγελματικής πείρας ως προϋπόθεση για την πρόσβαση στο επάγγελμα του συμβούλου σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων.

Το **Ηνωμένο Βασίλειο** θα πρέπει να αξιολογήσει τις απαιτήσεις ασφάλισης ώστε να διασφαλίσει ότι δεν είναι υπερβολικά περιοριστικές.

Η **Αυστρία**, η **Εσθονία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Ουγγαρία** και η **Πολωνία** θα πρέπει να αξιολογήσουν το πεδίο των αποκλειστικών δραστηριοτήτων για συμβούλους σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων. Η **Ελλάδα** και η **Κύπρος** θα πρέπει να αξιολογήσουν την αναλογικότητα των μέτρων με τα οποία η πρόσβαση σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τη βιομηχανική ιδιοκτησία περιορίζεται αποκλειστικά στο επάγγελμα του δικηγόρου.

Η **Αυστρία** και η **Ουγγαρία** θα πρέπει να αξιολογήσουν την αναλογικότητα των απαγορεύσεων της από κοινού άσκησης του επαγγέλματος του συμβούλου σε θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας / εμπορικών σημάτων με άλλα επαγγέλματα.

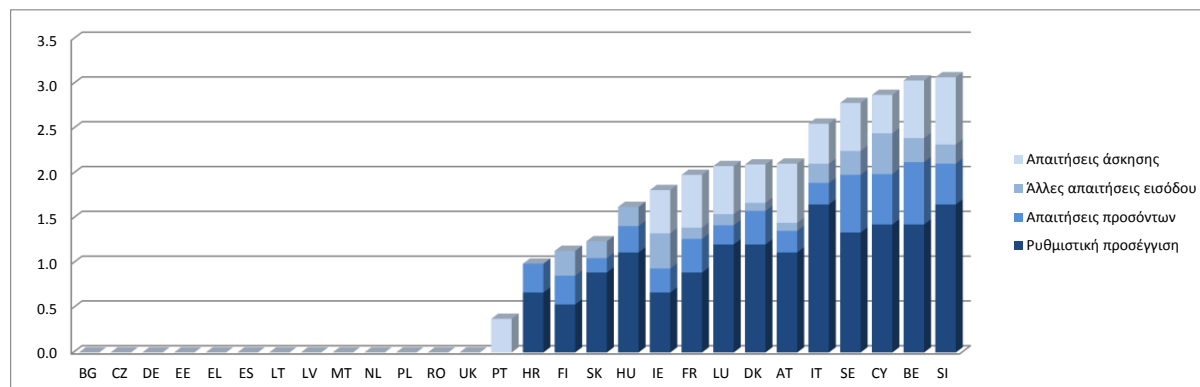
Η **Αυστρία**, η **Γερμανία**, η **Ουγγαρία** και η **Πολωνία** θα πρέπει να αξιολογήσουν την αναλογικότητα των απαιτήσεων εταιρικής συμμετοχής.

⁴⁸ Οδηγία 2013/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2013, για την τροποποίηση της οδηγίας 2005/36/ΕΚ σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2012 σχετικά με τη διοικητική συνεργασία μέσω του συστήματος πληροφόρησης της εσωτερικής αγοράς («κανονισμός ΙΜΙ»).

II.6. Κτηματομεσίες

Οι ρυθμιστικές προσεγγίσεις στον τομέα των ακινήτων διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των χωρών. Μολονότι σε ορισμένα κράτη μέλη το επάγγελμα είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο εδώ και πολύ καιρό (π.χ. στην **Αυστρία** είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο από το 1973), σε άλλα η σχετική ρύθμιση θεσπίστηκε πιο πρόσφατα (π.χ. το 2011 στην **Ιρλανδία**). Τρεις χώρες φαίνεται ότι σκοπεύουν να ρυθμίσουν την πρόσβαση σε αυτό το επάγγελμα (**Γερμανία, Σλοβακία και Τσεχική Δημοκρατία**). Αντιθέτως, οι **Κάτω Χώρες, η Πολωνία και η Πορτογαλία** επέλεξαν πρόσφατα την απελευθέρωση του επαγγέλματος.

Διάγραμμα 7: Δείκτης του βαθμού περιορισμού: Κτηματομεσίες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2016.

Στο διάγραμμα 7 παρουσιάζεται η σχετική θέση των κρατών μελών από την άποψη των περιορισμών που επιβάλλονται στην πρόσβαση και την άσκηση του επαγγέλματος του κτηματομεσίτη, σύμφωνα με τον νέο δείκτη έντασης των ρυθμίσεων.

Το επάγγελμα είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο σε 14 κράτη μέλη: **Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Δανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Κροατία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Σλοβακία⁴⁹, Σλοβενία, Σουηδία και Φινλανδία**. Οι περισσότερες χώρες κατοχυρώνουν νομοθετικά το επάγγελμα μέσω αποκλειστικών δραστηριοτήτων. Το **Βέλγιο, η Δανία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο, η Σλοβενία και η Φινλανδία⁵⁰** ρυθμίζουν το επάγγελμα μέσω δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης σε συνδυασμό με την προστασία του τίτλου. Στην **Ισπανία** οι δραστηριότητες των κτηματομεσιτών κατοχυρώνονται νομοθετικά έως έναν βαθμό σε περιφερειακό επίπεδο.

Στις περισσότερες χώρες υπάρχουν παρόμοιες δραστηριότητες που επιτρέπεται να ασκούνται αποκλειστικά από τους κτηματομεσίτες. Αυτές είναι κυρίως η διαμεσολάβηση μεταξύ αγοραστών και πωλητών ακινήτων, συμπεριλαμβανομένης της παροχής συμβουλών. Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις οι κτηματομεσίτες εκτελούν και άλλα καθήκοντα εκτός από τη διαμεσολάβηση μεταξύ των συναλλασσομένων και την παροχή συμβουλών και ορισμένες από αυτές τις δραστηριότητες είναι αρκετά περίπλοκες. Για παράδειγμα, στις σκανδιναβικές χώρες οι κτηματομεσίτες με άδεια άσκησης του επαγγέλματος παρέχουν νομικές συμβουλές ανάλογα με το επίπεδο εμπειρογνώσιας τους (π.χ. στη **Σουηδία** οι κτηματομεσίτες με άδεια άσκησης επαγγέλματος παρέχουν υποστήριξη για την κατάρτιση των απαιτούμενων εγγράφων ή συμβουλές για τις ρήτρες της σύμβασης). Στη **Φινλανδία**, οι περισσότερες

⁴⁹ Η Σλοβακία δεν θεωρεί αυτό το επάγγελμα νομοθετικά κατοχυρωμένο, δεδομένου ότι μόνον οι εμπορικές δραστηριότητες είναι νομοθετικά κατοχυρωμένες. Για περισσότερες πληροφορίες, ανατρέξτε στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

⁵⁰ Παρότι στη Φινλανδία ο τίτλος είναι προστατευόμενος, βάσει της νομοθεσίας απαιτείται επίσης τα αρμόδια διοικητικά στελέχη και τουλάχιστον οι μισοί εργαζόμενοι σε κτηματομεσιτικό γραφείο να διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα.

συναλλαγές με τη συμμετοχή κτηματομεσιτών αφορούν την αγορά και πώληση μετοχών σε στεγαστικούς συνεταιρισμούς, για τις οποίες δεν απαιτείται χωριστή υπογραφή από συμβολαιογράφο. Η εκτίμηση/αποτίμηση της αξίας ακινήτων αναφέρεται στη **Δανία** και στην **Ιταλία**⁵¹, ενώ στην **Αυστρία** η εκπροσώπηση ενώπιον δημόσιων αρχών / δικαστηρίων (στον βαθμό που δεν ασκείται μόνον από δικηγόρους), καθώς και η διεξαγωγή δημοπρασιών επιτρέπεται μόνο σε κτηματομεσίτες. Στο **Βέλγιο** και στη **Γαλλία**, οι κτηματομεσίτες συμμετέχουν σε δραστηριότητες διαχείρισης συνιδιοκτησίας και διαχείρισης ιδιοκτησίας υπό τον ρόλο του *syndic*.

Σε πολλές περιπτώσεις, οι δραστηριότητες των κτηματομεσιτών ασκούνται επίσης από δικηγόρους και/ή συμβολαιογράφους. Ωστόσο, φαίνεται ότι, σε μερικές περιπτώσεις, τουλάχιστον ορισμένες δραστηριότητες μεσιτείας ακινήτων επιτρέπονται αποκλειστικά και μόνο σε κτηματομεσίτες με τα αντίστοιχα προσόντα (**Αυστρία, Ιρλανδία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Σλοβενία και Σουηδία**).

Οι περισσότερες χώρες απαιτούν εκπαίδευση διάρκειας περίπου 2-3 ετών που ενδέχεται επίσης να πρέπει να συμπληρωθεί από πρακτική άσκηση και/ή εργασιακή πείρα και/ή εξετάσεις. Σε ορισμένες από τις αυστηρότερες περιπτώσεις, η ρύθμιση αυτή εξηγείται εν μέρει λόγω της ανάθεσης πιο περίπλοκων καθηκόντων σε κτηματομεσίτες (π.χ. στην **Αυστρία, τη Δανία και τη Σουηδία**). Αυτό δεν συμβαίνει σε χώρες όπως η **Ιταλία, η Κροατία, η Ουγγαρία και η Φινλανδία**, που έχουν σχετικά χαμηλές απαιτήσεις ως προς τα προσόντα. Για παράδειγμα, στην **Ουγγαρία** η διάρκεια του προγράμματος εκπαίδευσης είναι μόλις 6 μήνες, ενώ στη **Φινλανδία** υπάρχει μόνο εξέταση, χωρίς να απαιτείται ειδική κατάρτιση ή προηγούμενη πείρα. Στην **Ιταλία** και στην **Κροατία** υπάρχουν υποχρεωτικές εξετάσεις στις οποίες μπορούν να συμμετάσχουν οι κάτοχοι απολυτηρίου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ στην **Ιταλία** απαιτείται η ολοκλήρωση κύκλου μαθημάτων κατάρτισης 80 ωρών.

Στις περισσότερες περιπτώσεις υπάρχουν εναλλακτικοί τρόποι απόκτησης των απαιτούμενων προσόντων. Μόνο στο **Βέλγιο, στην Ιταλία, στην Κροατία, στην Κύπρο, στη Σουηδία και στη Φινλανδία** φαίνεται ότι υπάρχει μόνον ένας τρόπος για την απόκτηση του τίτλου του κτηματομεσίτη.

Τόσο οι χώρες με σχετικά χαμηλό επίπεδο ρύθμισης όσο και αυτές που έχουν θεσπίσει υψηλότερες απαιτήσεις διαθέτουν συμπληρωματικά μέσα για τη διασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών και της πρόληψης της απάτης. Μολονότι στις περισσότερες χώρες απαιτείται υποχρεωτική εγγραφή σε επαγγελματικούς ή κρατικούς φορείς και υποχρεωτική ασφάλιση επαγγελματικής ευθύνης, σε άλλες χώρες απαιτείται επίσης οι επαγγελματίες να αποδείξουν ότι δεν έχουν καταδικαστεί για ποινικό αδίκημα και/ή ότι έχουν καλή διαγωγή⁵² ή να υποβάλουν πιστοποιητικό οικονομικής επάρκειας/οικονομικές εγγυήσεις⁵³. Οι υποχρεωτικές απαιτήσεις συνεχούς επαγγελματικής εξέλιξης δεν είναι σημαντικές από άποψη διάρκειας και διαπιστώθηκε ότι ισχύουν μόνο σε πέντε χώρες⁵⁴.

Ορισμένες χώρες απαγορεύουν ρητά την άσκηση συγκεκριμένων ασυμβίβαστων δραστηριοτήτων. Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις αυτή η απαγόρευση είναι ευρύτερη από μια απλή γενική απαγόρευση των συγκρούσεων συμφερόντων (π.χ. στην **Ιταλία και στη Σουηδία**). Για παράδειγμα, στην **Ιταλία** οι κτηματομεσίτες απαγορεύεται να απασχολούνται

⁵¹ Στην Ουγγαρία, τη Λετονία και τη Λιθουανία, το επάγγελμα του εκτιμητή ακινήτων κατοχυρώνεται νομοθετικά ως χωριστό επάγγελμα.

⁵² Αυστρία, Ιταλία, Ουγγαρία και Σλοβενία.

⁵³ Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Δανία, Ουγγαρία και Φινλανδία.

⁵⁴ Βέλγιο, Γαλλία, Ιρλανδία, Σλοβενία και Σουηδία.

στον δημόσιο τομέα (εκτός εάν εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης) ή να ασκούν άλλες δραστηριότητες ως αυτοαπασχολούμενοι ή επιχειρηματίες. Στη **Σλοβενία** ισχύει απαίτηση ιθαγένειας για την άσκηση δραστηριοτήτων στον τομέα των ακινήτων⁵⁵.

Ωστόσο, στις χώρες όπου το επάγγελμα δεν είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο, τα συμφέροντα των καταναλωτών προστατεύονται με άλλα μέσα, όπως η γενική νομοθεσία για την προστασία των καταναλωτών, το αστικό και το ποινικό δίκαιο και οι κανόνες επαγγελματικής συμπεριφοράς. Τα συστήματα αυτορρύθμισης και εθελοντικής πιστοποίησης είναι μια άλλη εναλλακτική δυνατότητα ρύθμισης του επαγγέλματος. Τέτοιου είδους συστήματα εφαρμόζονται, για παράδειγμα στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στις **Κάτω Χώρες**, στη **Λιθουανία**, στην **Πολωνία** και την **Τσεχική Δημοκρατία**.

Συστάσεις

Η **Αυστρία**, η **Ιρλανδία**, η **Κύπρος**, το **Λουξεμβούργο**, η **Σλοβενία** και η **Σουηδία** θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να καταστήσουν προσβάσιμες και για άλλους επαγγελματίες τις δραστηριότητες που επί του παρόντος ασκούνται αποκλειστικά και μόνο από κτηματομεσίτες.

Η **Αυστρία**, το **Βέλγιο**, η **Γαλλία**, η **Δανία**, η **Ιρλανδία**, η **Κύπρος**, η **Σλοβακία** και η **Σουηδία** θα πρέπει να αξιολογήσουν κατά πόσον είναι απαραίτητη η διάρκεια των υποχρεωτικών απαιτήσεων σχετικά με τα προσόντα λαμβανομένων υπόψη των καθηκόντων που ασκούν οι κτηματομεσίτες και τους στόχους της ρύθμισης του επαγγέλματος.

Το **Βέλγιο**, η **Ιταλία**, η **Κροατία**, η **Κύπρος**, η **Σουηδία** και η **Φινλανδία** θα πρέπει να εξετάσουν τη δυνατότητα παροχής εναλλακτικών τρόπων πρόσβασης στο επάγγελμα.

Το **Βέλγιο** θα πρέπει να αξιολογήσει την αναγκαιότητα των περιορισμών όσον αφορά την εταιρική συμμετοχή και τα δικαιώματα ψήφου.

Η **Σλοβενία** θα πρέπει να επανεξετάσει την απαίτηση ιθαγένειας την οποία επιβάλλει για τους κτηματομεσίτες.

Στο πλαίσιο της επικείμενης μεταρρύθμισης, η **Τσεχική Δημοκρατία** θα πρέπει να αποφύγει τα πολλαπλά επίπεδα ρύθμισης και να αξιολογήσει διεξοδικά αν ο στόχος της προστασίας των καταναλωτών θα μπορούσε να διασφαλιστεί με λιγότερο περιοριστικά μέσα, όπως με τη θέσπιση προστατευόμενου τίτλου.

Η **Γερμανία** θα πρέπει να παρακολουθήσει τις εν εξελίξει συζητήσεις για τη θέσπιση νέας νομοθεσίας και να διασφαλίσει ότι τυχόν αλλαγές στη νομοθεσία βασίζονται σε αξιόπιστες αξιολογήσεις αναλογικότητας.

Η **Ιταλία** θα πρέπει να αξιολογήσει την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα των απαγορεύσεων σχετικά με ασυμβίβαστες δραστηριότητες.

Η **Ισπανία** θα πρέπει να αναθεωρήσει τους ισχύοντες περιφερειακούς κανονισμούς, καθώς ενδέχεται να προκαλέσουν σύγχυση όσον αφορά την πρόσβαση στο επάγγελμα και την άσκησή του και να δημιουργήσουν εμπόδια για την κινητικότητα.

Η **Σλοβακία** θα πρέπει να καταργήσει την υποχρέωση των κατόχων προσόντων από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ να υπόκεινται σε διαδικασία ακαδημαϊκής αναγνώρισης του πτυχίου τους.

⁵⁵ Η αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων που έχουν αποκτηθεί σε άλλα κράτη μέλη προβλέπεται μεν, αλλά οι αλλοδαποί υπήκοοι που έχουν αποκτήσει τα επαγγελματικά προσόντα τους στη Σλοβενία δεν φαίνεται να καλύπτονται από αυτούς τους κανόνες.

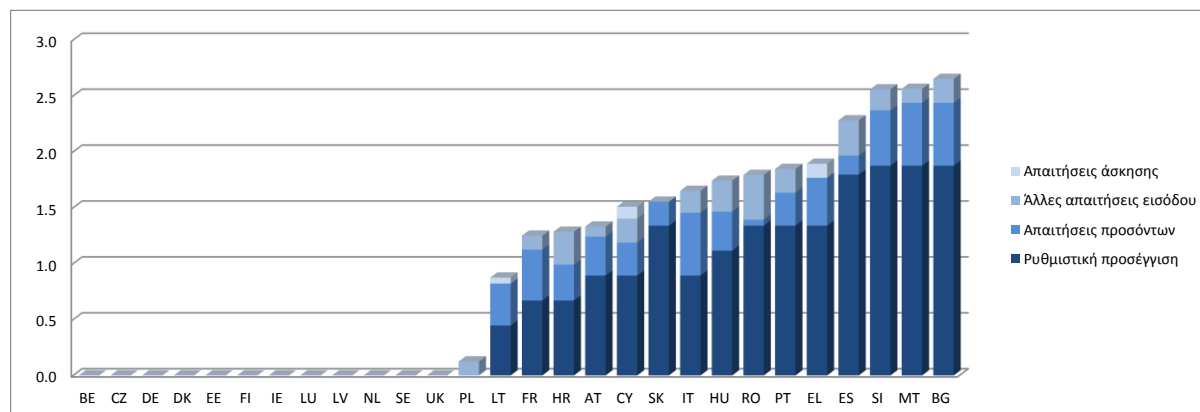

II.7. Ξεναγοί

Το επάγγελμα του ξεναγού είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο σε 14 κράτη μέλη, ήτοι στην **Αυστρία**, τη **Βουλγαρία**, τη **Γαλλία**, την **Ελλάδα**, την **Ισπανία**, την **Ιταλία**, την **Κροατία**, την **Κύπρο**, τη **Λιθουανία**, τη **Μάλτα**, την **Ουγγαρία**, τη **Ρουμανία**, τη **Σλοβακία** και τη **Σλοβενία**, με αρκετές σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά την ένταση της ρύθμισης. Η ρύθμιση του επαγγέλματος είναι περισσότερο διαδεδομένη στη νότια Ευρώπη και γύρω από τη Μεσόγειο. Συνήθως βασίζεται σε ζητήματα πολιτιστικής, ιστορικής, αρχαιολογικής και καλλιτεχνικής κληρονομιάς και την κατάλληλη ανάδειξη της αξίας της.

Τόσο ο ίδιος ο κλάδος του τουρισμού όσο και η συμπεριφορά των καταναλωτών έχουν εξελιχθεί τα τελευταία χρόνια, και πλέον οι γνώσεις σχετικά με πολιτιστικές τοποθεσίες και τοποθεσίες κληρονομιάς είναι διαθέσιμες ολοένα και περισσότερο μέσω άλλων πηγών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων και των ψηφιακών. Η αιτιολόγηση και η αναλογικότητα της νομοθετικής κατοχύρωσης του επαγγέλματος του ξεναγού πρέπει να αξιολογηθεί προσεκτικά προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι περιορισμοί που επιβάλλονται είναι οι απολύτως αναγκαίοι για την πρόληψη των ζημιών για τον πολιτισμικό πλούτο ενός κράτους μέλους.

Διάγραμμα 8: Δείκτης του βαθμού περιορισμού: Ξεναγοί

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2016.

Στο διάγραμμα 8 παρουσιάζεται η σχετική θέση των κρατών μελών από την άποψη των περιορισμών που επιβάλλονται στην πρόσβαση και την άσκηση του επαγγέλματος του ξεναγού, σύμφωνα με τον νέο δείκτη έντασης των ρυθμίσεων.

Υπάρχουν σημαντικές διαφορές, ακόμη και μεταξύ των κρατών μελών στα οποία το επάγγελμα είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο. Μολονότι στη **Βουλγαρία**, στην **Ισπανία**, στη **Μάλτα** και στη **Σλοβενία** προβλέπονται δραστηριότητες περιορισμένης πρόσβασης σε συνδυασμό με προστατευόμενους τίτλους, τα περισσότερα κράτη μέλη ρυθμίζουν το επάγγελμα μόνο μέσω δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης⁵⁶.

Το πεδίο των δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης παρουσιάζει σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Στην **Αυστρία** και στη **Βουλγαρία** υπάρχει πολύ ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων οι οποίες επιτρέπεται να ασκούνται αποκλειστικά από τους κατόχους ειδικών επαγγελματικών προσόντων και στις οποίες περιλαμβάνονται επίσης η ξενάγηση ατόμων για την παρουσίαση και επεξήγηση της κοινωνικής και πολιτικής κατάστασης σε

⁵⁶ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη ρύθμιση του συγκεκριμένου επαγγέλματος και των συνδεδεμένων επαγγελμάτων, όπως των αρχηγών εκδρομής ή των ταξιδιωτικών πρακτόρων, βλέπε την έκθεση που καταρτίστηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας αμοιβαίας αξιολόγησης.

εθνικά και διεθνή περιβάλλοντα, η ξενάγηση ατόμων σε αθλητικές και κοινωνικές εκδηλώσεις και η συνοδεία τουριστών από το αεροδρόμιο προς το ξενοδοχείο τους. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι ο περιορισμός της πρόσβασης στην άσκηση μιας δραστηριότητας δεν πρέπει να υπερβαίνει τα μέτρα που είναι απολύτως αναγκαία για την προστασία ενός γενικού δημόσιου συμφέροντος.

Επιπλέον, η δημιουργία αποκλειστικών δραστηριοτήτων, όταν ρυθμίζονται σε περιφερειακό επίπεδο σε ομοσπονδιακά κράτη ή κράτη οργανωμένα σε περιφέρειες, χρήζει ιδιαίτερης προσοχής εάν το πεδίο των δραστηριοτήτων υπόκειται σε γεωγραφικούς περιορισμούς στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους, όπως στην **Ισπανία**, στην **Ιταλία** και στην **Κροατία**. Κατά συνέπεια, οι επαγγελματίες ενδέχεται να χρειάζεται να αποκτήσουν διαφορετικά προσόντα και άδειες εντός του ίδιου κράτους μέλους εάν επιθυμούν να ασκήσουν τις δραστηριότητές τους σε περισσότερες από μία περιφέρειες. Αυτές οι διαφορές αυξάνουν την πολυπλοκότητα της πρόσβασης στο επάγγελμα και της άσκησής του⁵⁷ και ενδέχεται να προκαλέσουν προβλήματα συμβατότητας με το δίκαιο της Ένωσης.

Τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών που ρυθμίζουν το επάγγελμα. Το επίπεδο των προσόντων ποικίλλει, από επαγγελματική κατάρτιση έως ακαδημαϊκό τίτλο σπουδών, με διάρκεια που κυμαίνεται από ένα έτος στην **Ιταλία** έως 5 έτη στην **Κύπρο**.

Στην **Ελλάδα**, μολονότι αρχικά απαιτούνταν η κατοχή πτυχίου σχολής ξεναγών, οι πρόσφατοι κάτοχοι συγκεκριμένων γενικών πτυχίων, όπως πτυχίων αρχαιολογίας, ιστορίας, κοινωνικής ανθρωπολογίας, εθνολογίας κ.λπ., μπορούν να λάβουν άδεια ξεναγού αφού ολοκληρώσουν με επιτυχία έναν ειδικό κύκλο μαθημάτων κατάρτισης διάρκειας δύο μηνών. Στην **Ιταλία** η εξέταση για την απόκτηση του τίτλου περιλαμβάνει γραπτές εξετάσεις, που καλύπτουν την ιστορική και καλλιτεχνική κληρονομιά μιας συγκεκριμένης περιοχής μιας περιφέρειας, καθώς και συνέντευξη. Στην **Ισπανία** και στην **Ιταλία** υπάρχουν αρκετοί διαφορετικοί κανονισμοί ανάλογα με την περιφέρεια ή την αυτόνομη περιφέρεια που ρυθμίζει το επάγγελμα και τις σχετικές απαιτήσεις. Τα περισσότερα κράτη μέλη επισήμαναν την ανάγκη να έχουν οι ξεναγοί πολύ συγκεκριμένες γνώσεις σχετικά με τη χώρα, όπως γνώσεις σχετικά με την ιστορία και την τέχνη της χώρας (π.χ. **Κύπρος**, **Σλοβενία**).

Η **Ισπανία**, η **Κροατία** και η **Σλοβενία** διοργανώνουν κρατικές εξετάσεις για το επάγγελμα του ξεναγού.

Δεν υπάρχουν περιορισμοί όσον αφορά τη νομική μορφή, την εταιρική συμμετοχή ή τον έλεγχο της διοίκησης για το συγκεκριμένο επάγγελμα.

Η ύπαρξη καταλόγου τοποθεσιών στις οποίες επιτρέπεται να εργάζονται ως ξεναγοί μόνον οι κάτοχοι συγκεκριμένων προσόντων και η θέσπιση κανόνων σχετικά με τον τρόπο απόκτησης των εν λόγω προσόντων μπορεί επίσης να δημιουργήσει αδικαιολόγητους περιορισμούς εάν δεν έχουν αξιολογηθεί οι πραγματικοί λόγοι βάσει των οποίων αιτιολογείται η ένταξη της κάθε τοποθεσίας στον κατάλογο και εάν οι εξετάσεις διοργανώνονται μόνο κάθε δύο έτη, όπως φαίνεται να συμβαίνει στην **Ιταλία**. Σε άλλα κράτη μέλη, όπως στη **Γαλλία**, μόνον οι ξεναγοί που διαθέτουν τα προβλεπόμενα προσόντα επιτρέπεται να εργάζονται σε ορισμένα ιστορικά μνημεία. Στην **Κροατία** η νομοθεσία ορίζει ρητώς ότι οι υπηρεσίες ειδικής ξενάγησης σε μουσεία, αίθουσες τέχνης, προστατευόμενες φυσικές περιοχές, αρχαιολογικούς χώρους κ.λπ. δεν πρέπει να θεωρούνται δραστηριότητες ξεναγών. Αυτό ενδέχεται να

---

⁵⁷ Βλέπε επίσης το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με το αποτέλεσμα των ελέγχων επιδόσεων της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών SWD(2012)147 που συνοδεύει την ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας για τις υπηρεσίες COM(2012)261.

οδηγήσει στον κατακερματισμό της αγοράς και να επιβαρύνει σημαντικά τους παρόχους υπηρεσιών από άλλο κράτος μέλος που συνοδεύουν τουρίστες σε διάφορα μέρη της χώρας και δεν περιορίζουν την παροχή των υπηρεσιών τους σε συγκεκριμένη τοποθεσία.

Συστάσεις

Όλα τα κράτη μέλη που ρυθμίζουν το επάγγελμα θα πρέπει να εξετάζουν την αιτιολόγηση και την αναλογικότητα της ρύθμισης του επαγγέλματος.

Η **Αυστρία**, η **Βουλγαρία**, η **Μάλτα** και η **Σλοβενία** θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο καθιέρωσης ενός ακριβέστερου ορισμού των δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης, δεδομένου ότι σε αυτές τις χώρες το πεδίο των δραστηριοτήτων περιορισμένης πρόσβασης είναι υπερβολικά ευρύ ή ακαθόριστο.

Η **Κροατία** και η **Ιταλία** θα πρέπει: i) να αποσαφηνίσουν το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει το επάγγελμα των ξεναγών δεδομένου ότι υφίστανται αποκλίνοντες περιφερειακοί κανονισμοί που φαίνεται να εμποδίζουν την πρόσβαση στην αγορά και επηρεάζουν τους εθνικούς παρόχους υπηρεσιών, καθώς και όσους παρέχουν προσωρινές υπηρεσίες· ii) να επανεξετάσουν τον κατάλογο τοποθεσιών όπου η πρόσβαση στις δραστηριότητες επιτρέπεται μόνο σε κατόχους συγκεκριμένων προσόντων και να αξιολογήσουν την αναλογικότητα του κάθε περιορισμού.

Η **Ισπανία** θα πρέπει: i) να επανεξετάσει την πρόσβαση στη δραστηριότητα των ξεναγών, που επί του παρόντος διαφέρει μεταξύ των αυτόνομων περιφερειών, περιορίζοντας την πρόσβαση στο επάγγελμα και επιτρέποντας την άσκησή του μόνο από παρόχους υπηρεσιών που είναι εγκατεστημένοι στη συγκεκριμένη περιφέρεια, καθώς και από παρόχους προσωρινών υπηρεσιών· ii) να διασφαλίσει ότι οι άδειες ισχύουν σε ολόκληρη τη χώρα.